

Ruimte voor amateurkunst

Voorzieningen voor kunstbeoefening 2013

Hans Heimans, Lotte Volz, Claudia Marinelli en Amalia Deekman

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Doel en probleemstelling	7
1.2 Opzet en uitvoering van het onderzoek	8
1.3 Indeling van het rapport	11
2 Beoefenaars en voorzieningen	13
2.1 Kunstbeoefening in Nederland	13
2.2 Beoefende disciplines	14
2.3 Motieven en patronen van beoefening	16
2.4 Welke voorzieningen waarvoor?	19
2.5 Beschikbaarheid, bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen	25
2.6 Zijn er voorzieningen weggevallen?	27
3 Drie casestudies	29
3.1 Opzet en uitvoering casestudies	29
3.2 Nuenen	30
3.3 Alphen aan den Rijn	36
3.4 Venlo	43
4 Conclusies en slotbeschouwing	51
4.1 Conclusies	51
4.2 Slotbeschouwing	56
Bijlage 1 Verantwoording dataverzameling enquêtes	59
Bijlage 2. Verantwoording dataverzameling casestudies	61
losse bijlagen:	
Bijlage 3 Vragenlijst voor de kleine enquête	
Bijlage 4 Vragenlijst voor de grote enquête	

Samenvatting

Het rapport Ruimte voor amateurkunst geeft antwoord op vragen als *Wie zijn kunstbeoefenaars, wat hebben ze nodig, waarvan maken ze gebruik en wat bieden welke aanbieders hen?* Met een enquête onder 5.000 Nederlanders en casestudies in Alphen aan den Rijn, Nuenen en Venlo hebben we gegevens verzameld over kunstbeoefenaars, hun kenmerken en gedragingen en hun behoefte aan en gebruik van voorzieningen op gebied van apparatuur, ruimte, lessen en podia. Met de uitkomsten doen we een poging de vraag *Hoe is het gesteld met de mogelijkheden en voorzieningen voor kunstbeoefening op lokaal niveau?* te beantwoorden. Naast de bovenstaande punten willen we ook de lokale dynamiek belichten.

Beoefenaars 2013

- Van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder doet 41 % aan kunstbeoefening in de vrije tijd.¹ In alle inkomensgroepen doet men aan kunstbeoefening, er zijn geen significante verschillen tussen het inkomen van beoefenaars en niet-beoefenaars.
- Door het hele land verspreid, zowel in dorpen als steden zijn amateurkunstenaars actief.
- Amateurkunstenaars zijn in meerderheid vrouwen, 58 % tegenover 42 % mannen.
- Beeldende kunst en muziek zijn de populairste disciplines. Wie kunstzinnig actief is, doet vaak meerdere disciplines.
- Onder amateurkunstenaars bevinden zich relatief veel jongeren. Maar naast een hoog percentage beoefenaars onder de 20 scoren ook 65+-ers vrij hoog. De beoefening van dans en (in mindere mate) theater neemt af naarmate mensen ouder worden.
- Mensen beoefenen in veel gevallen kunst omdat het hen plezier geeft of ontspant.
- Meer dan jongeren doen oudere beoefenaars aan kunst voor de gezelligheid.
- Jongeren willen meer dan ouderen aan anderen laten zien wat ze doen of maken.
- Hoogopgeleiden doen relatief iets vaker aan amateurkunst dan laagopgeleiden.
- De helft van de kunstbeoefenaars is het hele jaar door dagelijks of wekelijks actief. De andere helft is minder vaak en ook minder regelmatig kunstzinnig actief. Beoefenaars besteden veel tijd aan hun kunstactiviteit, 72 % gemiddeld 1- 5 uur per week, 23 % zelfs meer dan 5 uur.
- Amateurkunstenaars zijn leergierig, 65 % doet iets om er beter in te worden en te leren.
- Oefening baart kunst: 62 % repeteert of oefent geregeld. Wie lessen, cursussen of workshops volgt doet dat voor 70 % bij een docent.
- De belangrijkste reden waarom mensen stoppen met kunstbeoefening is gebrek aan tijd.

Voorzieningen

- Amateurkunstenaars *doen* allemaal (100 %) aan amateurkunst, richten zich in 65 % van de gevallen op *leren* en 36 % presenteert zich of exposeert, hetgeen we samenvatten als *tonen*. Voor het *doen*, *leren* en *tonen* maken ze gebruik van voorzieningen als a. gereedschappen en apparatuur, b. werk- en oefenruimte, c. begeleiding en lessen en d. podia en expositieruimtes.
- Twee derde van de beoefenaars gebruikt apparatuur, gereedschappen of instrumenten. Van hen heeft 83 % alles zelf. Een werk- of oefenruimte heeft ruim 60 % van de beoefenaars in of bij de eigen woning. Schrijvers en media-kunstenaars hebben voor respectieve-

1 Mogelijke verschillen met andere metingen zoals de Vrije Tijds Omnibus (VTO) kunnen het gevolg zijn van een andere vraagstelling

lijk 90 % en 80 % genoeg aan hun eigen woning, terwijl dansers en beeldend kunstenaars voor ruim 80 % buitenshuis ruimte gebruiken.

- Als beoefenaars buitenshuis een werk- of oefenruimte nodig hebben, vinden ze die in 80 % van de gevallen in de eigen gemeente. Voor meer dan de helft komen ze aan die ruimtes via de vereniging of club waarvan ze lid zijn of de groep waarvan ze deel uitmaken.
- Van de beoefenaars studeert of repeteert 55 % onder deskundige begeleiding. Vooral dansers, theaterbeoefenaars en in iets mindere mate muzikanten maken daar gebruik van. Degenen die les hebben of een cursus of workshop volgen doen dat in drie van de vier gevallen bij een docent. Voor 70 % hebben ze begeleiding of les via de eigen vereniging of groep. Dat vinden ze voor 75 % in de eigen gemeente.
- Als het gaat om podia en expositieruimte scoren zalen, buurthuizen, kerken hoog, op enige afstand gevolgd door theater-, dans- of concertzalen. In 68 % van de gevallen vindt men die podia en expositieruimtes in de eigen gemeente.
- Uit de casestudies komt het beeld naar voren dat het voor amateurverenigingen niet altijd simpel is om geschikte en vooral betaalbare podia voor optredens te vinden. De concert- en theaterzalen zijn voor amateurbegrippen veelal aan de (te) dure kant. Dat is de reden dat beoefenaars hun ambities naar beneden bijstellen en uitwijken naar goedkopere accommodaties met mogelijk minder uitstraling en dikwijls ook beperkte horecavoorzieningen. Daar springen andere aanbieders van ruimte en podia op in. Kerken zijn al lange tijd een goede voorziening voor amateurmusici (en ook voor professionals). Ook welzijnsorganisaties gaan zich meer richten op het bieden van faciliteiten voor o.m. kunstbeoefenaars.

Beschikbaarheid en bereikbaarheid

- Over de bereikbaarheid van voorzieningen als oefenruimtes, lesplekken en podia zijn individuele beoefenaars in hoge mate (88%) tevreden. Bovendien zijn ze in 91 % van mening dat er in hun omgeving voldoende voorzieningen zijn.
- Ook uit de cases komt naar voren dat beoefenaars veelal in hun eigen gemeente zoeken naar de voorzieningen die ze nodig hebben. En gezien het feit dat zelfs in kleinere gemeenten als Nuenen de basisvoorzieningen aanwezig zijn, is dat doorgaans ook een reële optie. Het kan zijn dat mensen zich bij hun keuzes laten leiden door wat er voorhanden is in de eigen gemeente.
- Tot op heden maken weinig beoefenaars (3 à 4 %) melding van het wegvallen van voorzieningen.

Ontwikkelingen

- Uit de enquête komt een positief beeld naar voren van de mogelijkheden en voorzieningen voor kunstbeoefening. De kunstzinnige burger heeft vrijwel alles in voldoende mate binnen handbereik en is daar tevreden over. Uit de casestudies komen genuanceerdere beelden over bezuinigingen, verzakelijking en sombere verwachtingen.
- Hoewel teruglopende subsidies ook aanleiding zijn tot creatieve constructies en oplossingen komen betaalbare en bereikbare vormen van cultuurparticipatie – voor alle bevolkingsgroepen en alle leeftijden - onder druk te staan.
- Als tegenhanger zien we, zoals bijvoorbeeld in Alphen aan den Rijn en Venlo initiatieven om met nieuwe gebouwen een nieuwe impuls te geven.
- De vraag of de gesignaleerde afname van gesubsidieerde voorzieningen kan worden opgevangen door het aanbod van zelfstandige en commerciële instellingen is een van de hoofdvragen voor ons voorgenomen onderzoek van 2015.

1 Inleiding

1.1 Doel en probleemstelling

In ons land is kunstbeoefening een wijdverbreide bezigheid. Meer dan 40 % van de Nederlanders danst, speelt toneel, schrijft, zingt, musiceert, filmt of fotografeert, schildert of is anderszins actief met kunst bezig. Er is een grote variëteit aan kunstbeoefenaars met hun eigen kenmerken, gedragingen, uitingen, wensen en behoeften. In vrijwel alle steden en dorpen in ons land zijn wel ruimtes, lesvoorzieningen en podia waar kunstbeoefenaars terecht kunnen. Veel mensen beoefenen kunstzinnige activiteiten en ze doen dat in velerlei vorm, gebruik makend van een scala aan lokale en regionale voorzieningen. Een belangrijk deel van deze voorzieningen, zoals muziekscholen en centra voor de kunsten, wordt financieel ondersteund door de gemeente.

Maar al deze voorzieningen zijn niet zonder meer gegarandeerd en hebben geen eeuwigheidswaarde. Gemeenten zijn door een groeiende druk op de begroting gedwongen keuzes te maken. En meer dan voorheen, zo lijkt het, worden binnen de sectoren cultuur of welzijn juist die uitgaven teruggedrongen die kunstbeoefenaars raken. Denk hierbij aan het reduceren of stopzetten van subsidies aan verenigingen, gezelschappen en culturele initiatieven. Andere mogelijke gevolgen zijn dat centra voor de kunsten gekort worden of omvallen, dat gemeentebouwen worden afgestoten of dat de exploitatie van culturele voorzieningen wordt overgelaten aan het particulier initiatief.

De rijksoverheid stimuleert de amateurkunstsector via het nieuwe programma *Versterking Actieve Cultuurparticipatie (VAC)*. Het programma wordt uitgevoerd door het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP). 'De manieren waarop mensen actief met kunst en erfgoed bezig zijn, veranderen op dit moment sterk', aldus het FCP. Het fonds 'wil beoefenaars, verenigingen en instellingen ondersteunen bij het inspelen op die veranderingen.'

Naast het subsidieprogramma VAC wil het ministerie van OCW de komende jaren door monitoronderzoek in kaart brengen welke ontwikkelingen zich voordoen in het voorzieningenniveau voor amateurkunst, inclusief de buitenschoolse kunsteducatie. Het ministerie heeft het LKCA verzocht om daar onderzoek naar te doen, voortbouwend op de Monitor Amateurkunst die sinds 2009 door Kunstfactor wordt uitgevoerd. In het onderzoek zijn we uitgegaan van de manieren van en motieven voor kunstbeoefening enerzijds en soorten voorzieningen anderzijds. Daarbij hebben we gewerkt met de volgende vragen:

- 1 Hoeveel mensen in Nederland doen in hun vrije tijd iets kunstzinnigs, of willen dat doen? Wat zijn hun motieven (zelf doen/maken, leren en tonen)? Welke kunstdiscipline(s) beoefenen ze? Hoe intensief doen ze dat en hoeveel tijd besteden ze eraan? Welke basiskenmerken hebben de beoefenaars?
- 2 Welke voorzieningen hebben beoefenaars naar hun eigen idee nodig voor hun kunstzinnige activiteiten en waar zoeken ze die? Vinden ze dat ze voldoende keuze hebben? Van welke voorzieningen maken ze gebruik?
- 3 Waarom kiezen beoefenaars voor deze of gene voorziening? Wat vinden ze van de voorzie-

ningen die ze gekozen hebben?

- 4 Welke instellingen en zelfstandige ondernemers bieden (lokale) voorzieningen voor amateurkunst aan? Waaruit bestaan die voorzieningen? Hoe verhouden aanbieders zich tot elkaar (competitie, samenwerking)? Welke invloed oefent de (lokale) overheid uit op de voorkeuren en keuzes van burgers die gebruik (willen) maken van voorzieningen en op het gedrag van instellingen en ondernemers die voorzieningen voor kunstzinnige activiteiten in de vrije tijd ontwikkelen en aanbieden?

Het in 2013 uitgevoerde onderzoek is de eerste peiling, die inzicht moet bieden in trends in en vraagstukken over de aard, omvang, geografische spreiding, organisatie en dynamiek van voorzieningen voor kunstzinnige activiteiten in de vrije tijd van kinderen vanaf 6 jaar en van volwassenen. Het is het voornemen deze peiling in de komende jaren te herhalen. Het LKCA publiceert jaarlijks onderzoeksrapporten, artikelen en factsheets op basis van het onderzoek. Ieder jaar leveren we gegevens voor de OCW-uitgave *Cultuur in Beeld*, een jaarlijkse publicatie over het cultuurbeleid van de rijksoverheid. Het integrale jaarlijkse onderzoeksrapport vormt daarvoor de basis. Voor *Cultuur in Beeld 2013* zijn de benodigde gegevens al verstrekt. De resultaten van het in 2013 uitgevoerde onderzoek worden in dit rapport gepresenteerd.

Omschrijving amateurkunstbeoefening

Aan de respondenten is gevraagd of zij nu (peildatum april 2013) of in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer kunstzinnige of creatieve activiteiten beoefenden of daar les in hadden in hun vrije tijd om het te leren doen of er beter in te worden. Het ging om iets waar zij zelf actief mee bezig waren, niet om bezoek aan een voorstelling of concert, naar de film gaan, of iets dergelijks. Kunstzinnige of creatieve activiteiten zijn bijvoorbeeld schilderen, tekenen, pottenbakken, sieraden maken, wandkleden maken, muziek maken, zingen in een koor, spelen in een orkest of een bandje, meedoen aan een dansgroep, een gedicht schrijven, raps maken, fan art op internet, kunstzinnige foto's of films maken, een gamedesign maken, et cetera. Men kon kiezen uit zes disciplines: beeldende kunst, muziek, dans, theater, schrijven en foto/film/media². Elke discipline werd geïllustreerd door vele voorbeelden zoals hierboven zodat beoefenaars hun hobby konden herkennen.

Daarnaast was er de mogelijkheid om te kiezen voor een andere dan de genoemde disciplines, gevolgd door een open antwoord. Deze open antwoorden zijn handmatig gecodeerd, er is per antwoord gekeken of het inderdaad een vorm van amateurkunst betrof en daarna tot welke discipline deze vorm gerekend kon worden (bijv. 'tassen ontwerpen en maken' werd 'beeldende kunst').

1.2 Opzet en uitvoering van het onderzoek

Periodiek onderzoek moet licht werpen op de voorzieningen die de kunstzinnige burger ter beschikking staan en van welke hij gebruik maakt. Deze eerste meting in 2013 legt de basis voor volgende metingen, die zullen plaatsvinden volgens hetzelfde stramien. Zo is via een verantwoorde vergelijking zichtbaar te maken welke ontwikkelingen zich voordoen in de omvang

- 2 Verderop Media genoemd als verzamelterm voor kunstzinnige fotografie, film, video en computerkunst

en aard van voorzieningen voor kunstzinnige activiteiten in de vrije tijd.

Bij het onderzoek naar voorzieningen is gekeken naar drie vormen van kunstzinnige activiteiten:

- zelf iets kunstzinnigs *doen en maken*;
- *iets leren, beter willen worden* in een kunstzinnige activiteit;
- aan anderen (publiek) *tonen* (laten zien, horen of lezen) wat je kunt of wat je gemaakt hebt.

Voor de manier waarop mensen kunstzinnig actief zijn, zoeken en vinden ze verschillende voorzieningen en faciliteiten, zoals:

- amateurkunstverbanden zoals verenigingen, clubs, korpsen, koren en clubs;
- festivals, manifestaties en concoursen;
- lesgevers en educatieve instellingen, zoals centra voor de kunsten, lescollectieven, dansscholen, jeugdtheaterscholen, volksuniversiteiten en particuliere docenten;
- faciliteiten van professionele kunstinstellingen, zoals musea, professionele orkesten en theatergroepen;
- podia en expositieplekken zoals theaters, cafés, scholen, bibliotheken, galleries, wachtkamers en openbare ruimten;
- digitale en AV-voorzieningen zoals internet, lokale omroepen en LOI.

In het onderzoek hebben we de verschillende soorten voorzieningen gekoppeld aan de verschillende soorten kunstzinnige activiteiten.

Twee enquêtes

De informatie om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is verzameld met twee enquêtes:

- a In juni 2012 deed Kunstfactor (een van de voorlopers van LKCA) met de Monitor Amateurkunst (MAK) onderzoek naar kunstbeoefening in Nederland. De respondenten, die in juni 2012 aangaven dat ze aan kunstbeoefening deden hebben we in april 2013 opnieuw benaderd. Nu (onder meer) met de vragen of ze voor hun kunstbeoefening gebruik maakten van voorzieningen en zo ja, van welke voorzieningen. Op basis van hun antwoorden hebben we met goede kennis van zaken de vragen kunnen formuleren voor de onder b. vermelde enquête.
- b een internet-enquête onder ruim 5.000 in Nederland gevestigde personen van 6 jaar en ouder die wel of niet kunstzinnig actief (willen) zijn in hun vrije tijd.

De vragenlijsten zijn opgesteld door het LKCA, de dataverzameling werd uitgevoerd via digitale enquête door Bureau Veldkamp. De analyse en rapportage is verricht door het LKCA.

Casestudies

Casestudies in een drietal gemeenten, te weten Nuenen, Alphen aan den Rijn en Venlo. De casestudies zijn aanvullend op het beeld van individuele beoefenaars en geven inzicht in de dynamiek van de lokale en regionale infrastructuur voor amateurkunst, de omvang en aard van voorzieningen en de 'marktstrategieën' van diverse partijen die voorzieningen aanbieden. Ook hebben we gekeken naar het gemeentelijk beleid voor het aanbod van en de vraag naar voorzieningen. Tenslotte geven we met deze casestudies inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van (voorzieningen voor) amateurkunst van de afgelopen vijf jaar.

Het is de insteek met dit beeld zicht te krijgen op situaties die zich in ons land voordoen, niet om een volledig en allesomvattend beeld te laten zien. Er is voor gekozen een beperkt aantal casestudies te doen en daarbij de Ringen van Wijn, die het culturele voorzieningenniveau weergeven voor kleine, middelgrote en grote gemeenten, als kapstok te nemen. Zo kozen we voor de driedeling in gemeenten met weinig (< 30.000 inwoners), gemiddeld (30 – 90.000 inwoners) en veel (> 90.000 inwoners). Daarnaast hielden we rekening met het verschil in gemeenten met een Randstedelijk en compact karakter en gemeenten met meer plattelandskenmerken.

Elementen die verder meegewogen zijn bij de keuze van de cases:

- Zoveel mogelijk dekken en representeren van de Nederlandse lokale en regionale situaties;
- Gespreid door het land (Randstad, perifeer, euregio, uithoeken), met aandacht voor krimp- en anticiperregio's;
- Weglaten van extremen (de 4 grote steden en echt kleine gemeenten) door de geringe vergelijkbaarheid

De genoemde kenmerken zoveel mogelijk in acht nemend is de keuze gemaakt voor Nuenen (22.000 inwoners), Alphen aan den Rijn (73.000) en Venlo (100.000).

Projectteam en begeleidingscommissie

Het projectteam voor de eerste editie van het Onderzoek Voorzieningen Amateurkunst (OVA) bestond uit medewerkers van het LKCA: Hans Heimans (projectleider), Amalia Deekman (senior onderzoek), Lotte Volz en Claudia Marinelli (projectmedewerkers onderzoek) en Heidi Heinonen (projectassistent). Teunis IJdens (hoofd afdeling O&M en senior onderzoek) fungeerde als adviseur.

Vragenlijsten voor beide enquêtes werden opgesteld door het LKCA (Hans Heimans en Teunis IJdens) en gegevens werden geanalyseerd door het LKCA met medewerking van Hans Mariën. Bureau Veldkamp voerde de enquêtes uit onder een steekproef uit het Veldkamp-onderzoekspanel.

Om de voortgang en de kwaliteit van het onderzoek te bewaken en over de uitvoering van het onderzoek te adviseren was er een begeleidingscommissie. Deze commissie bestond uit Danielle Cozijnsen en vanaf april 2013 Erika Happe, namens het ministerie van OCW, Andries van den Broek (SCP) en Lydia Jongmans (VNG). De commissie kwam gedurende het onderzoek vier keer bijeen.

1.3 Indeling van het rapport

Hoofdvragen, onderzoeksvragen, context, aanleiding en onderzoeks aanpak vindt u in hoofdstuk 1. Het rapport is vervolgens opgezet volgens de twee hoofdlijnen van het onderzoek. De resultaten van de monitor bespreken we in de hoofdstuk 2, uitgesplitst naar de kenmerken van de amateurkunstenaars en de voorzieningen waarvan ze gebruikmaken. Vervolgens vindt u in hoofdstuk 3 de verslagen van de drie casestudies: Nuenen, Alphen aan den Rijn en Venlo. Tot slot kunt u in hoofdstuk 4 kennis nemen van de conclusies en de slotbeschouwing.

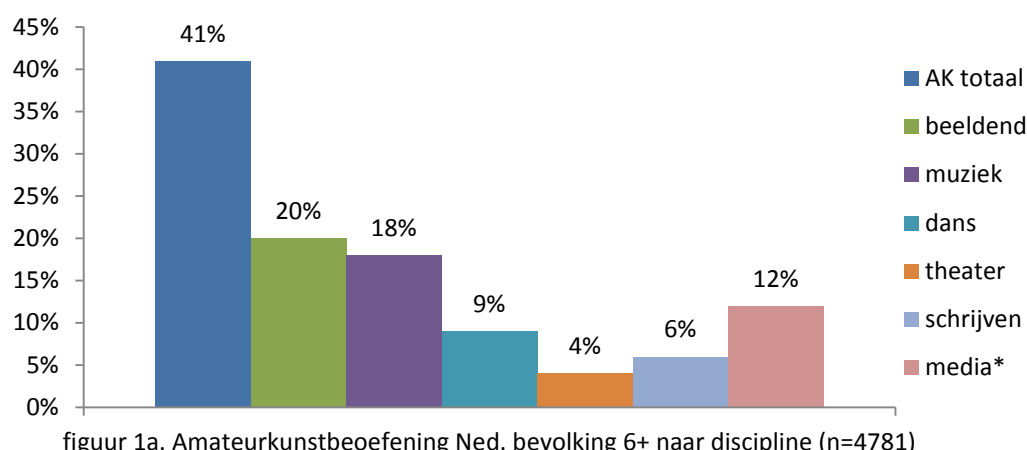

2 Beoefenaars en voorzieningen

Om beleid te ontwikkelen en (organisatorische) ondersteuning te bieden is het belangrijk om voldoende informatie over kunstbeoefening in Nederland en over amateurkunstenaars te hebben. We willen weten wie actief kunst beoefenen, wat ze doen, hoe ze het doen, wanneer ze het doen, waar ze het doen, waarom ze het doen en waarom ze er, soms, ook weer mee stoppen. In dit hoofdstuk vindt u in kort bestek demografische gegevens en de kenmerken en het gedrag en motieven van de amateurkunstenaars in 2013, gebaseerd op het monitoronderzoek.

2.1 Kunstbeoefening in Nederland

Van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder doet 41% aan kunstbeoefening in de vrije tijd³: hij of zij beoefent in de maand van de enquête (april 2013) en/of in de twaalf maanden ervoor een of meer kunstzinnige of creatieve activiteiten. Beeldende kunst (in ruime zin) en muziek (inclusief zingen) worden het meest beoefend: een op de vijf mensen in ons land doet aan beeldend en nagenoeg een op de vijf aan muziek.

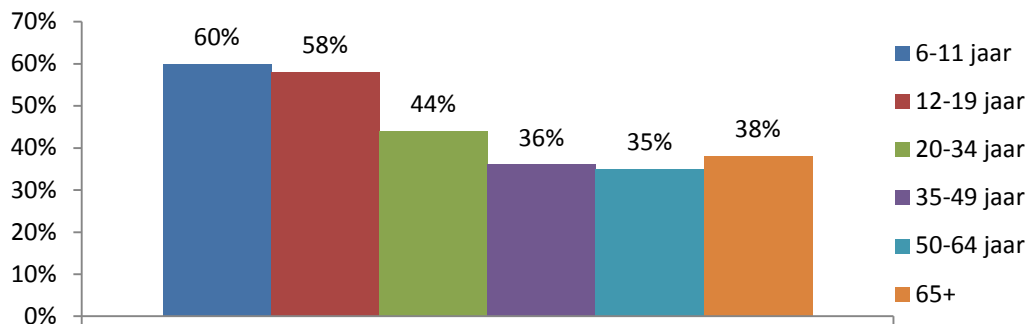
figuur 1a. Amateurkunstbeoefening Ned. bevolking 6+ naar discipline (n=4781)

*media omvat kunstzinnige fotografie, film, video en computerkunst

Binnen de groep die aan kunstbeoefening doet zijn significant meer vrouwen 'amateurkunstenaar': 58 % vrouw tegenover 42 % man. Binnen de totale bevolking doet 47% van de vrouwen aan amateurkunst en 35% van de mannen.

Er is een significant verschil in aantal beoefenaars tussen leeftijdsgroepen (figuur 1b.). De amateurkunstdeelname is relatief hoog bij de jongste twee leeftijdsgroepen en daalt naarmate de leeftijd hoger wordt en men waarschijnlijk minder vrije tijd heeft vanwege werk en gezin. Mensen van 65 jaar en ouder zijn weer iets vaker actief. Aannemelijk is dat deze lichte stijging samenhangt met het bereiken van een levensfase waarin pensionering en uitwonende kinderen veelal zorgen voor meer vrije tijd.

3 Mogelijke verschillen met andere metingen zoals de Vrije Tijds Omnibus (VTO) kunnen het gevolg zijn van een andere vraagstelling

figuur 1b. Amateurkunstbeoefening naar leeftijd (n=4781)

Het opleidingsniveau van beoefenaars en niet-beoefenaars (18 jaar en ouder) verschilt nauwelijks. Hoogopgeleiden doen relatief iets vaker aan amateurkunst dan laagopgeleiden (tabel 2).

Tabel 2. Amateurkunstbeoefening naar opleidingsniveau (in procenten)

	Lager	Middel	Hoger	Totaal
Doet aan amateurkunst	29	36	49	38
Doet niet aan amateurkunst	71	64	51	62

N = 4101 (alleen respondenten van 18 jaar en ouder)

Er zijn geen significante verschillen tussen het inkomen van beoefenaars en niet-beoefenaars; amateurkunst wordt in min of meer gelijke mate beoefend in verschillende inkomensgroepen. Evenmin tekenden zich regionale verschillen af of verschillen tussen stedelijke en minder stedelijke gebieden.

2.2 Beoefende disciplines

In paragraaf 2.1 gaven we weer welk percentage van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder aan amateurkunst doet en of dat percentage varieert met een aantal achtergrondkenmerken. In de volgende paragrafen richten we ons alleen op de beoefenaars van een of meer disciplines. Zo valt uit tabel 3. op te maken welk percentage van de amateurkunstbeoefenaars een bepaalde discipline beoefent. Beeldende kunst en muziek zijn verreweg de meest beoefende disciplines, gevolgd door media ((kunstzinnige) fotografie, film, video en computerkunst). Omdat iemand meerdere disciplines kan beoefenen, is het totaalpercentage meer dan 100 %, in dit geval 168%. Dat betekent dat men gemiddeld 1,7 disciplines beoefent.

Tabel 3. Kunstbeoefening naar discipline (binnen amateurkunstenaars) (in procenten)

Discipline	%
Beeldende kunst	48
Muziek	44
Dans	23
Theater	9
Creatief schrijven	15
Foto/film/computerkunst	29

N= 1956

Een of meer disciplines

Ongeveer 60% van de amateurkunstenaars beoefent één discipline. Let wel, iemand die zowel in een kamerorkest speelt als in een koor zingt, beoefent volgens deze indeling één discipline, namelijk muziek. In tabel 4, die de onderverdeling van amateurkunstenaars weergeeft, is bijvoorbeeld te zien dat 20% van de amateurkunstenaars uitsluitend aan beeldende kunst doet, en 19% uitsluitend muziek. Een kwart van de amateurkunstenaars houdt zich bezig met twee verschillende disciplines. 11% van de beoefenaars is actief bezig met drie disciplines en 6% zelfs met 4 of meer.

Tabel 4. Beoefening van een of meerdere disciplines (in procenten)

Soort activiteit	
Alleen beeldend	20
Alleen muziek	19
Alleen dans	8
Alleen theater	2
Alleen creatief schrijven	2
Alleen media	8
Combinatie van 2 disciplines	25
Combinatie van 3 disciplines	11
Combinatie van 4 of meer disciplines	6

N= 1956. Totaal komt boven 100% vanwege afrondingen.

Discipline naar geslacht en leeftijd

Er zijn relatief veel vrouwen die aan beeldende kunst of dans doen. De overige verschillen die tabel 5 laat zien, bijvoorbeeld bij schrijven, zijn niet significant.

Tabel 5. Beoefening disciplines naar geslacht (in procenten)

Discipline	Verhouding van de seksen binnen de disciplines	
	Man	Vrouw
Beeldende kunst	31*	69*
Muziek	51	49
Dans	28*	72*
Theater	43	57
Creatief schrijven	36	64
Media	57	43

N=1956

* significant verschil

In figuur 1b. zagen we dat jongeren onder de 20 meer aan kunstbeoefening doen dan oudere leeftijdsgroepen. Die 'scheve' verhouding komt bij meerdere disciplines terug (tabel 6). Opmerkelijk is het extra hoge percentage jeugdige beoefenaars van dans en theater in verhouding tot de oudere beoefenaars. Verder valt op dat kinderen in de basisschoolleeftijd relatief weinig bezig zijn met media (slechts 13%). Voor een vergelijking met de totalen per discipline, zie tabel 6.

Tabel 6. Verdeling disciplines naar leeftijdsklassen (in procenten)

	6-11	12-19	20-34	35-49	50-64	65+	Totaal
Beeldende kunst	47	49	42	50	50	50	48
Muziek*	55	56	45	38	38	40	44
Dans*	47	32	26	20	15	12	23
Theater*	18	20	10	6	6	4	9
Schrijven	15	18	17	14	13	12	15
Media*	13	37	36	32	27	24	29
(N)	(202)	(243)	(364)	(411)	(402)	(334)	(1956)*

* Significante verschillen tussen leeftijdsgroepen.

De som van percentages per kolom is hoger dan 100 omdat respondenten meerdere disciplines kunnen beoefenen.

2.3 Motieven en patronen van beoefening

Motieven

Plezier is het voornaamste motief om aan amateurkunst te doen, gevolgd door ontspanning zoeken; respectievelijk 90% en 79% van de amateurkunstenaars geeft aan dit (erg) belangrijk te vinden (tabel 7). In dit opzicht lopen we in Nederland grotendeels in de pas met Vlaamse beoefenaars. Hun voornaamste motieven om aan amateurkunst te doen zijn ontspanning (91%), tot rust komen (79%) en gezelligheid (74%)⁴.

Een ruime meerderheid van de amateurkunstenaars (63%) vindt het belangrijk om zelf iets te maken of te doen en om iets te leren en er beter in te worden. Het minst belangrijke motief is het vertonen van je kunsten aan publiek; de helft van de beoefenaars vindt dit niet belangrijk.

Tabel 7. Motieven om aan amateurkunst te doen (in procenten)

	(helemaal) niet belangrijk	een beetje belangrijk	(erg) belangrijk
Zelf iets maken of doen	12	25	63
Iets leren, er beter in worden	11	26	63
Aan anderen (publiek) laten zien/horen/lezen wat ik kan	50	29	21
Het ontspant me	6	16	79
Het geeft me plezier	3	8	90
Mensen ontmoeten die dezelfde interesse hebben	27	27	46
Leuk om waardering te krijgen voor wat ik maak of doe	23	33	44
Gezellig om samen met anderen te doen	19	22	59

N=1956

⁴ Vanherwegen, Dries, Jessy Siongers, Wendy Smits, Guido Vangoidsenhoven (2009). Amateurkunsten in beeld gebracht, Gent, Forum voor Amateurkunsten.

Verschillen tussen leeftijdsgroepen

Wanneer we kijken naar verschillen tussen leeftijdscategorieën valt op dat de jongste leeftijdsgroepen (6-11 en 12-19 jaar) het vaker (erg) belangrijk vinden om aan anderen te laten zien, horen of lezen wat zij maken. Voor oudere amateurkunstenaars heeft dit juist minder betekenis. Ontspanning wordt een belangrijker motief naarmate men ouder wordt. Ruim 80% van de beoefenaars ouder dan 20 vindt dit (erg) belangrijk; bij de 6-12 jarigen is dit slechts 53%. Het ontmoeten van mensen met dezelfde interesse speelt een belangrijkere rol naarmate de leeftijd vordert. Waar slechts 30% van de basisschoolleerlingen dit belangrijk vindt, geeft ruim 50% van de 50-plussers aan dat dit (erg) belangrijk is. Waardering krijgen voor kunstzinnige activiteiten wordt minder belangrijk gevonden naarmate men ouder wordt. Zo'n 60% van de jongste beoefenaars vindt dit (erg) belangrijk, tegenover 35% van de amateurkunstenaars ouder dan 65 jaar.

Het motief 'gezellig om samen met anderen te doen', lijkt voor de 6-11 jarigen iets belangrijker dan voor de rest van de beoefenaars; zo'n 70% van de kinderen vindt dit (erg) belangrijk, in de andere leeftijdsgroepen is dit percentage rond de 60%.

Verschillen tussen disciplines

Tussen beoefenaars van verschillende disciplines, zijn enkele verschillen te zien in de motieven om aan kunst te doen. Zelf iets maken of doen blijkt voor beeldende amateurs belangrijker dan bijvoorbeeld voor dansers. De drive om te leren en ergens beter in te worden is voor alle disciplines nagenoeg gelijk. Voor theaterbeoefenaars lijkt het iets belangrijker om voor publiek op te treden, wat op zich niet verwonderlijk is voor een podiumkunst. Gezien het geringe aantal theaterbeoefenaars waarop deze cijfers gebaseerd zijn, is echter niet uit te sluiten dat dit verschil op toeval gebaseerd is.

Amateurmusici geven vaker aan dat zij ontspanning (erg) belangrijk vinden dan beoefenaars van andere disciplines. Beeldend kunstenaars, schrijvers en beoefenaars van media vinden de gezelligheid om samen met anderen aan kunst te doen minder vaak belangrijk dan degenen die zich bezighouden met muziek, dans en theater. Dit is een bekende tegenstelling tussen de disciplines die vaker individueel worden beoefend versus de podiumkunsten. In eerder onderzoek naar motivatie van amateurkunstenaars (Motivaction 2001)⁵ kwam dit verschil eveneens naar boven.

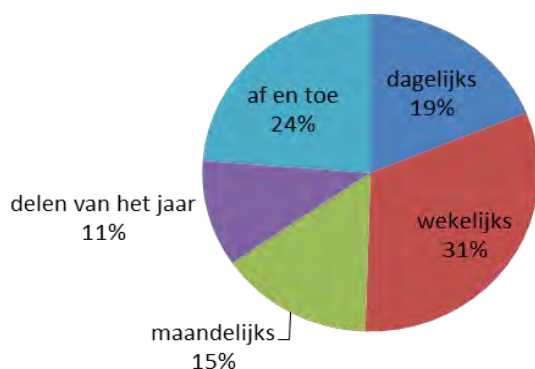
Patronen

Aan de respondenten vroegen we per beoefende discipline aan te geven hoe intensief men bezig is, van af en toe in het afgelopen jaar tot bijna elke dag. De losse scores per discipline zijn vervolgens bij elkaar opgeteld, met als resultaat de intensiteit van alle beoefeningen van de respondenten in figuur 8. Het is goed om er notie van te nemen dat de intensiteit van alle kunstbeoefening samen nog wat hoger zou kunnen zijn. Stel dat iemand om de week danst en om de week aan theater doet. Dan zijn de beoefeningen nu terechtgekomen in 'iedere maand' terwijl het gezamenlijk in 'iedere week' terecht zou zijn gekomen.

De helft van de kunstbeoefenaars is het hele jaar door dagelijks of wekelijks actief. 11% geeft

⁵ Motivaction (2001) – Amateurkunst / Profielen op basis van Socioconsult, Amsterdam,

aan een deel van het jaar actief te zijn, bijvoorbeeld een tijdelijke cursus of een project van enkele maanden. Een kwart van de beoefenaars is sporadisch bezig met kunst, zoals mensen die enkele malen per jaar een workshop volgen.

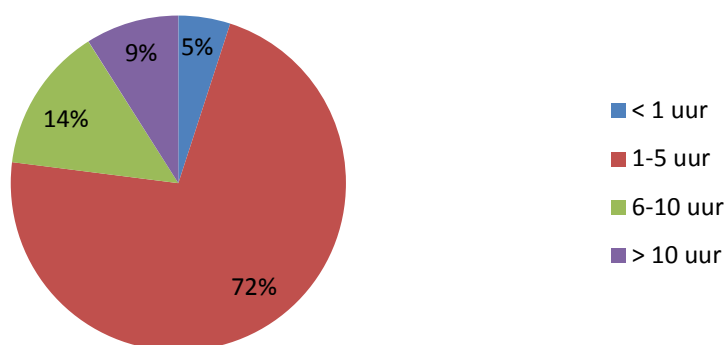

Figuur 8. Intensiteit van amateurkunstbeoefening (n=3459)

*Het gaat hier om het totaal aantal beoefeningen (respondenten beoefenen vaak meerdere disciplines).

Hier moet worden opgemerkt dat bij de kleine enquête in april 2013 onder respondenten van de Monitor 2012 bleek dat de helft van hen op dat moment niet of niet meer kunstzinnig actief was. Daaruit trokken wij de voorzichtige conclusie dat kennelijk meer kunstbeoefenaars dan gedacht minder structureel en continu dan wekelijks (of zelfs dagelijks) met zijn of haar kunstactiviteit bezig is. Omdat het bij de kleine enquête om een relatief beperkte groep ging (n=420) is vervolgens in de grote enquête dieper op de intensiteit van beoefening ingegaan, zoals hierboven beschreven. Het vermoeden dat beoefenaars in veel gevallen (tot 50 %) niet week-in-week-uit kunstzinnig actief is wordt hiermee met enige kracht ondersteund.

De tijd die beoefenaars aan hun kunst besteden is aanzienlijk. Over alle amateurkunsten genomen is 72 % gemiddeld 1-5 uur per week actief en 23 % zelfs 6 uur of meer (figuur 9). De aangegeven percentages hebben betrekking op een periode van vier weken waarover beoefenaars hun gemiddeld aantal uren per week aangaven. Tussen verschillende disciplines zijn de verschillen qua tijdsbesteding minimaal.

Figuur 9. Gemiddelde tijdsbesteding per week (in de peilmaand april 2013).

N=1916

Redenen om te stoppen

Gebrek aan tijd is een belangrijke reden voor mensen om te stoppen met kunstbeoefening. Het stellen van prioriteiten en het afwegen tegen alternatieven speelt daarbij ongetwijfeld een rol. In alle gevallen zal gelden dat kennelijk het plezier of de motivatie tekortschiet afgemeten aan de praktische bezwaren of belemmeringen.

Tabel 11. Redenen om te stoppen met creatieve of kunstzinnige hobby (in procenten)

Redenen om te stoppen	
Geen tijd, andere activiteiten gingen meer tijd kosten	29
Moeilijk te combineren met gezin en/of werk	20
De activiteit (project of cursus) was afgelopen	16
Ben iets anders gaan doen in vrije tijd	15
Financiële redenen	12
De lessen zijn gestopt	12
Vond het niet leuk meer	9
Gezondheidsredenen	6
Genoeg geleerd, kan het nu zelf	3
De groep waarin ik zat is uit elkaar gevallen	3
Er was geen geschikte ruimte of accommodatie meer in de buurt	3

N=291

Bij de redenen om te stoppen scoort het wegvallen van een ruimte of accommodatie in de buurt laag; slechts in 3 % van de gevallen is het (mede) een reden om niet meer actief creatief te zijn. In welk opzicht accommodaties en andere voorzieningen amateurkunstenaars wel be-roeren bekijken we in de komende paragrafen.

2.4 Welke voorzieningen waarvoor?

Wat heb je allemaal nodig voordat je met kunstbeoefening aan de slag kunt gaan? Welke gereedschappen, instrumenten of apparatuur kun je niet missen bij je kunstzinnige bezigheid? En welke ruimtes, accommodaties of andere voorzieningen vormen een noodzakelijke voorwaarde om op een goede manier je kunstactiviteit te beoefenen? En als je iets nodig hebt, hoe en waar vind je het dan? In de amateurkunst kennen we een grote hoeveelheid activiteiten die nogal uiteenlopen, zowel qua activiteit als qua attributen en voorzieningen die je er voor nodig hebt. Aan de hand van de onderzoeksuitkomsten geven we een beeld van wat men zegt nodig te hebben. Voorzieningen zijn in vier hoofdcategorieën te verdelen:

- gereedschappen en apparatuur;
- werk- en oefenruimte;
- deskundige begeleiding en docenten;
- podia: plekken waar je aan het publiek kunt laten zien, horen of lezen wat je maakt en doet.

Gereedschappen en apparatuur

Van de kunstbeoefenaars gaf twee derde aan voor hun kunstzinnige activiteiten gereedschap of apparatuur te gebruiken. Beoefenaars is gevraagd welke gereedschappen of apparatuur ze

gebruiken. Dat leverde een hele waslijst op, van airbrush spuit, borduurmachine en draaibank tot een videocamera, viool of zaag. Gereedschappen en attributen die hoog scoren zijn camera, computer, drumstel, gitaar, keyboard, kwasten, muziekinstrument, naaimachine, piano, schaar, verf en versterker.

Meer dan 80 % van de gebruikers heeft alles zelf (tabel 12). De beoefenaars die bepaalde gereedschappen of attributen niet zelf bezitten, kunnen die in meer dan helft van de gevallen gebruiken in de ruimte of accommodatie waar ze oefenen, les hebben of werken. Verreweg de meeste kunstbeoefenaars zijn selfsupporting als het gaat om de benodigde apparatuur, gereedschappen of attributen. Of zou het kunnen zijn dat mensen die daarover niet beschikken zich verre houden van kunstbeoefening en bestaat er een (grote) groep mensen die geen kunst beoefent omdat ze niet in staat zijn de vereiste spullen aan te schaffen?

Tabel 12. Bezit u de benodigde gereedschappen of apparatuur zelf? (in procenten)

Ik heb alles zelf	83
Ik heb sommige middelen zelf maar niet alles	12
Ik heb altijd middelen nodig die ik niet zelf bezit	6
Totaal	100

N = 1092

Werk- en oefenruimte

Met de laptop aan de keukentafel gedichten schrijven, drummen in je eigen speciaal geluidsdicht gemaakte garage of naar het theater om met je groep te repeteren. Allemaal plekken waar amateurkunstenaars werken. In de enquête vroegen we beoefenaars om aan te geven of zij gebruik maken van hun eigen woonruimte, een aparte ruimte in of bij de eigen woning of van werk- of oefenruimte elders. Er konden meerdere antwoorden gegeven worden, waardoor de totaalpercentages in tabel 13 uitkomen op meer dan 100%.

Tabel 13. Ik maak voor mijn kunstzinnige of creatieve activiteit gebruik van: (in procenten)

	Eigen woonruimte	Aparte werk- of oefenruimte in/bij eigen woning	Werk- of oefenruimte elders
Beeldend	69	18	23
Muziek	57	11	46
Dans	19	7	81
Theater	19	4	83
Schrijven	89	13	4
Media	80	12	17
Totaal	60	12	39

N=1579

Meerdere antwoorden waren mogelijk (iemand kan zowel thuis als elders oefenen), waardoor het totaal meer dan 100% is.

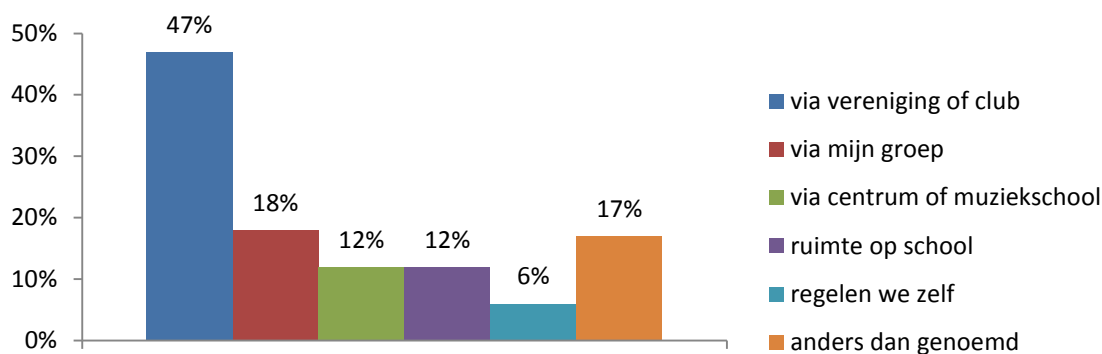
Niet alle amateurkunstenaars hoeven voor hun hobby de deur uit; bijna 60% van de kunstbeoefenaars maakt gebruik van de eigen woning (tabel 13). Bedenk daarbij wel dat beoefenaars voor bepaalde activiteiten thuis de mogelijkheden hebben, maar tegelijkertijd voor andere

activiteiten van dezelfde kunstdiscipline de deur uit moeten: de blazer, die thuis studeert en voor de repetitie van de harmonie elders moet zijn. 12% van de beoefenaars maakt gebruik van een aparte werk- of oefenruimte in of bij de eigen woning. Bijna 40% van de beoefenaars geeft aan buitenshuis ruimte te vinden om te oefenen of werken aan zijn creatieve of kunstzinnige hobby.

Qua ruimtegebruik bestaan significante verschillen tussen verschillende disciplines. Vooral schrijvers en mediabeoefenaars benutten massaal hun eigen woning voor hun kunstbeoefening. Voor dans en theater is de deur uit gaan bijna een must: ruim 80% gebruikt een oefenplek buitenshuis.

Over welke ruimtes hebben we het dan als mensen níét thuis hun ding (kunnen) doen? Als veel gebruikte plekken noemen beoefenaars: atelier, buurthuis, dansschool en danszaal, gymzaal, kerk(zaal), muziekschool, oefenruimte/repetitielokaal, school, sportschool, theater, verenigingsgebouw en ook buiten in de openlucht.

Kunstbeoefenaars die gebruik maken van een plek buitenshuis komen daar via meerdere wegen aan. In bijna de helft van de gevallen gebruikt men de ruimte als deelnemer of lid van een vereniging of club (figuur 14 - meerdere antwoorden mogelijk, dus totaal meer dan 100%).

Figuur 14. Hoe komen beoefenaars aan de benodigde ruimte (n=641)

Leren, lessen en begeleiding

Van de amateurkunstenaars doet 65% actief iets om beter te worden en te leren. Daarin is er geen noemenswaardig verschil tussen de leeftijdscategorieën.

De amateurkunstenaars die aangeven dat zij iets doen om beter te worden, doen dat het meest door geregeld te repeteren en te oefenen (tabel 15). Daarnaast laat tabel 15 een aantal verschillen tussen leeftijdsgroepen zien: 6-19 jarigen hebben veel vaker les dan oudere amateurkunstenaars. Beoefenaars tussen de 20-64 volgen vaker een workshop, zoeken vaker hun heil op internet en zijn meer van 'vanzelf leren door te doen' dan de anderen.

Tabel 15. Wat doe je om beter te worden en te leren? (in procenten van kunstbeoefenaars die iets doen om te leren of beter te worden)

Manieren om te leren	6-19	20-64	65+	Totaal
Heeft les*	58	24	23	31
Doet wel eens een workshop*	7	26	14	20
Geregeld repeteren/oefenen	61	60	66	61
Lezen/oefeningen boek	19	28	25	25
Voorbeelden/instructies internet*	28	38	20	33
Gewoon doen/vanzelf leren*	45	58	39	52
Volgt cursus	6	8	11	8
Leren via tv/dvd	6	4	6	5

N = 1090

* Significant verschil tussen leeftijdsgroepen.

55% van de beoefenaars studeert of repeteert al dan niet groepsgewijs onder deskundige begeleiding en 45% doet het zelf. Er is een duidelijk verband tussen discipline en het hebben van deskundige begeleiding. Zo heeft van de dans- en theaterbeoefenaars ruim 80% deskundige begeleiding en van de musici iets meer dan 60% (tabel 16). In de disciplines beeldende kunst, creatief schrijven en media is dat een stuk minder gebruikelijk. De percentages voor theater en creatief schrijven vragen enig voorbehoud aangezien hier de aantallen klein zijn.

Tabel 16. Hoe repeteert/studeert men? (in procenten)

Discipline	Met deskundige begeleiding	Zelf, zonder speciale begeleiding
Beeldende kunst	27	73
Muziek	62	38
Dans	82	18
Theater	81	19
Creatief schrijven	0	100
Media	21	79
Totaal	55	46*

N=661 (alleen respondenten die aangaven regelmatig te oefenen/studeren om beter te worden, beantwoordden deze vraag).

*Door afronding komen percentages boven 100% uit.

Waar/hoe heeft men les?

Van de amateurkunstenaars die lessen, cursussen, workshops volgen, doet 71 % dat bij een docent (tabel 17). Een kwart geniet onderwijs van een kunstenaar. Internet wordt door ongeveer 1 op de 6 beoefenaars voor educatie gebruikt en leren van tv/dvd komt betrekkelijk weinig voor. Tussen leeftijdsgroepen zijn enkele in het oog springende verschillen, die niet in de tabel zijn weergegeven maar hierna genoemd: relatief veel 6-19 jarigen hebben les bij een docent (87%). Oudere amateurkunstenaars worden vaker dan 6-19 jarigen onderwezen door een kunstenaar. Opvallend is dat de 6-19 jarigen relatief laag scoren bij 'via internet'. 20-64 jarigen zijn hier oververtegenwoordigd.

Tabel 17. Les, cursus of workshop via (in procenten)

Een docent	71
Een kunstenaar die les of workshop geeft	23
Internet	16
Tv/dvd's	5

N = 599 (meerdere antwoorden waren mogelijk dus percentage > 100%)

Aan alle kunstbeoefenaars, die aangaven iets te doen om beter te worden of te leren is gevraagd of ze daarbij gebruik maakten van deskundige begeleiding. Dat kan een docent zijn, maar ook een dirigent, regisseur of artistiek (bege)leider. In dat licht dienen de uitkomsten in tabel 18 gezien te worden, waaruit valt op te maken dat twee derde van de beoefenaars via de eigen vereniging of groep aan begeleiding komt.

Tabel 18. Hoe kom je aan geschikte, deskundige begeleiding? (in procenten)

Regel ik zelf, individueel	18
Regelen we met groep waar ik in zit	16
Via vereniging/club waar ik lid van ben	52
Via centrum v/d kunsten, muziekschool, e.d.	17

N=394 (meerdere antwoorden mogelijk dus totaalpercentage > 100%)

Waardering van lessen en lesvoorzieningen

In de enquête is gevraagd om de lessen, workshops of cursus die gevolgd worden op een aantal punten te beoordelen en te waarderen: locatie, niveau, organisatie, docent/begeleider en prijs. Deelnemers aan educatieve activiteiten zijn overwegend tevreden (tabel 19). Dat is positief maar ook niet bijzonder verrassend omdat je mag aannemen dat mensen kiezen voor activiteiten die voor hen goed bereikbaar zijn, van het gewenste niveau, etc. Het vraagt nader onderzoek om een volledig beeld te krijgen van de ervaringen met educatieve activiteiten, waarin ook degenen die niet (meer) deelnemen worden bevroegd.

Tabel 19. Wat vindt u van de lessen, workshops of cursus die u volgt? (in procenten)

	Helemaal eens	Overwegend eens	Neutraal	(helemaal) Oneens
Locatie goed bereikbaar	61	26	12	2
Locatie goed en prettig ingericht	46	33	17	4
Niveau niet te hoog	42	34	16	8
Niveau niet te laag	40	33	21	6
Goed georganiseerd	49	36	13	3
Docent/begeleider is goed	61	28	10	1
Prijs is oké	45	30	20	5

N = 542

Podia

Ruim een derde van de beoefenaars geeft aan de afgelopen 12 maanden te hebben opgetreden of geëxposeerd voor publiek. Er bestaan tussen de disciplines significante verschillen (tabel 20): ruim de helft van de theater- en muziekbeoefenaars heeft opgetreden en van de beeldend kunstenaars heeft slechts een vijfde geëxposeerd.

Tabel 20. Opgetreden, geëxposeerd voor publiek in de afgelopen 12 maanden (in procenten).

Beeldende kunst	19
Muziek	51
Dans	37
Theater	59
Creatief schrijven	28
Media	27
Totaal	36

N=1630

Er is ook bekeken of er verschillen zijn tussen leeftijdsgroepen als het gaat om 'podiumactiviteiten'. Er zijn geen significante verschillen tussen leeftijdsgroepen.

Degenen die aangaven hun werk voor publiek te hebben gepresenteerd, is gevraagd welke podia zij hebben benut. Tabel 21 geeft een overzicht van verschillende soorten 'podia' waar amateurkunstenaars hun kunsten hebben vertoond. Uit eerder onderzoek was al bekend dat de verscheidenheid van podiumplekken voor amateurs enorm was en dat het lang niet altijd gaat om podia die als zo danig bedoeld zijn.⁶ Ook in tabel 21 is te zien dat amateurkunstenaars het vaakst een plek vinden in zalencentra, buurthuizen en kerken, gevolgd door de theater-, dans- of concertzaal en de openbare ruimte. Opvallend is dat 22% aangeeft het digitale podium te hebben benut, bijvoorbeeld door een filmpje te plaatsen op YouTube of gedichten te publiceren.

Tabel 21. Podia waar beoefenaars gebruik van maakten in de afgelopen 12 maanden (in procenten)

Podia	
Theater-, dans- of concertzaal	31
Ruimte in zalencentrum, buurthuis, kerk, etc.	54
Galerie, museum, expositieruimte voor kunst	8
Digitale podia op internet	22
Tijdschriften, kranten, gedrukte media	12
Openbare ruimte buiten	25
Festivals, concoursen	15
Café, horeca	12

N=607

⁶ Zant, Peter van der, Margreet Windhorst (2012), *Bezoekers van woord en beeld*, Utrecht, Kunstfactor en Noordman, Th.B.J. e.a. (2011) *amateurkunst & publiek*, Utrecht, Adviesbureau Cultuurtoerisme

Van de verschillende podiumplekken in tabel 21, weten we ook hoe frequent beoefenaars deze hebben gebruikt. Hoewel er uitschieters zijn naar boven, geldt dat vrijwel alle beoefenaars de verschillende typen podia tussen de 1 en 5 keer hebben benut in de afgelopen 12 maanden.

2.5 Beschikbaarheid, bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen

Voorzieningen dichtbij of veraf

Voor zover beoefenaars voor hun voorzieningen niet in hun eigen huis terecht kunnen, vinden ze de werk- en repetitieruimte, maar ook voorzieningen op gebied van les en begeleiding en podia en expositieruimtes, in overwegende mate in het eigen dorp of de eigen stad (tabel 22). In een aantal gevallen moet men verder reizen. Het is voorstelbaar dat mensen de voorzieningen zoveel mogelijk in de nabijheid zoeken. Tegelijkertijd kunnen we constateren dat kennelijk in hoge mate de voorzieningen in de buurt zijn, of dat beoefenaars voorzieningen op afstand mijden en bij voorkeur kiezen voor een voorziening dichtbij. Het is aannemelijk dat hoe specifiek de behoefte van de beoefenaar, des te verder deze hiervoor wil reizen (bijv. een gespecialiseerde docent, een orkest dat op hoog niveau speelt of zich toelegt op een specifiek repertoire).

Tabel 22. Waar vind je de volgende voorzieningen (in procenten)

	In de eigen gemeente	In andere gemeente of stad
Gereedschap of apparatuur, die ik niet thuis heb	81	19
Werkruimte, repetitieruimte, oefenlokaal	80	20
Lessen, begeleiding buitenshuis	75	25
Podia, tentoonstellingsruimte	68	32

N= 909

De helft van de beoefenaars maakt gebruik van de auto om bij de nodige voorzieningen te geraken. Opmerkelijk is wel dat vooral beeldend kunstenaars en muziekbeoefenaars de auto gebruiken (in respectievelijk 53% en 56%) en dat dansers en theaterbeoefenaars zich veelal (in respectievelijk 42% en 41%) met de fiets verplaatsen. Het is goed mogelijk dat het vervoer van apparatuur en instrumenten de eerstgenoemde groepen parten speelt, dat fietst immers niet altijd even comfortabel. Het openbaar vervoer is voor kunstbeoefenaars zelden een optie om zich naar hun voorzieningen te begeven.

Tevreden over bereikbaarheid

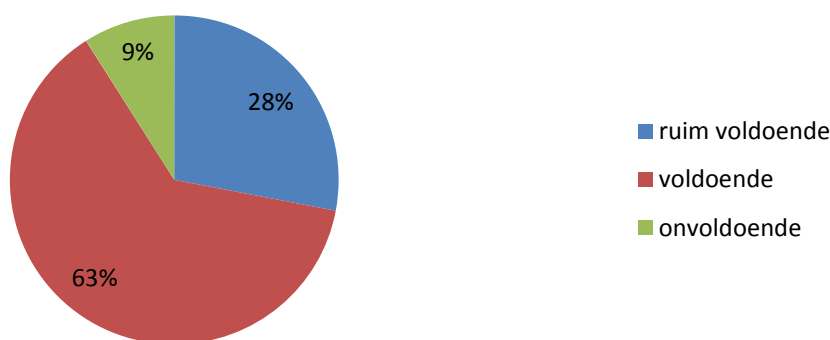
Hoe mensen zich ook begeven naar hun repetitieruimte, lesplek, apparatuur of expositieruimte, ze zijn in hoge mate (88%) (zeer) tevreden over de bereikbaarheid ervan (tabel 23). Slechts 2% van de beoefenaars zegt (zeer) ontevreden te zijn daarover. Het gegeven dat minstens twee derde van de gebruikte voorzieningen in de eigen gemeente ligt, zal vermoedelijk aan de tevredenheid over de bereikbaarheid bijdragen. En op dit punt zou kunnen gelden dat mensen geen gebruik maken van voorzieningen als die te ver weg liggen, waarmee dus op voorhand mogelijke ontevredenheid voorkomen wordt.

Tabel 23. Tevredenheid over bereik van voorzieningen (in procenten)

(Zeer) tevreden	89
Niet tevreden, niet ontevreden	10
(Zeer) ontevreden	2
Totaal	101

N= 1069. Totaal komt boven 100% vanwege afrondingen.

Of er mensen zijn die geen gebruik maken van voorzieningen, omdat ze niet of slecht bereikbaar zijn, is uit ons onderzoek niet op te maken. Wel weten we dat de overgrote meerderheid van de kunstbeoefenaars (91 %) van mening is dat er in hun omgeving voldoende voorzieningen zijn voor hun kunstzinnige vrijetijdsactiviteiten (figuur 24). Hierover bestaat eensgezindheid bij alle leeftijdscategorieën en disciplines.

Figuur 24. Zijn er voldoende voorzieningen voor kunstbeoefening in uw omgeving? (n=936)

Negen uit tien amateurkunstenaars ziet in de eigen omgeving voldoende voorzieningen voor kunstbeoefening in de vrije tijd. Toch ligt het mogelijk genuanceerder. Want de aanwezigheid van voorzieningen zegt niet alles over de kwaliteit ervan. Respondenten die het voorzieningenniveau voor kunstbeoefening (ruim) onvoldoende vonden, werd gevraagd welke voorzieningen zij misten. Dat maakte soms goed duidelijk dat vraag en aanbod niet altijd matchen. Bijvoorbeeld de respondent die antwoordde dat zijn koor van 13 personen oefent in het atelier van een van de leden. De ruimte is eigenlijk te klein en akoestisch ongeschikt en beperkt het koor om nieuwe leden toe te laten. Dit kan exemplarisch zijn voor de amateurkunst: clubs hebben weliswaar onderdak, maar eigenlijk is deze ruimte niet geschikt. Of men volgt klassieke balletles binnen de eigen gemeente, maar zou zich liever bekwamen in urban dance. Uit de open antwoorden blijkt vaak dat het gaat om specifieke behoeften, zoals op een hoger niveau lessen volgen of in een bepaald genre. Ook werd een aantal keer genoemd dat men voor activiteiten verder weg moest die voorheen in een nabijgelegen buurthuis werden georganiseerd. Tot slot werd meerdere malen genoemd dat de oefenruimte ongeschikt of onzeker (tijdelijk) was.

2.6 Zijn er voorzieningen weggevallen?

Aan beoefenaars is gevraagd of er in 2011 of 2012 geschikte en bereikbare voorzieningen zijn weggevallen waarvan ze gebruik maakten en nu niet meer terecht kunnen. Van de beoefenaars geeft 4% aan dat er sinds januari 2012 voorzieningen zijn weggevallen en 3% signaleert dat er (ook) in 2011 voorzieningen zijn verdwenen (tabel 25).

Het is lastig om hier duiding aan te geven, omdat er geen vergelijking mogelijk is met eerdere jaren. Is er sprake van 'natuurlijk verloop', bijvoorbeeld een particuliere docent die pensionneert, of gaat het om het wegvallen van voorzieningen als gevolg van bezuinigingen? Het lijkt overigens alsof slechts een klein deel van de beoefenaars gedupeerd wordt; de helft geeft aan inmiddels vervanging te hebben gevonden voor de voorzieningen die in 2011 en 2012 zijn weggevallen.

Tabel 25. Zijn er in uw omgeving voorzieningen weggevallen waarvan u gebruik maakte? (in procenten)

	2011	2012
Ja	3	4
Nee	54	60
Weet ik niet	21	19
N.v.t. (maakte dat jaar geen gebruik van voorzieningen)	23	17

N=1183

3 Drie casestudies

3.1 Opzet en uitvoering casestudies

De casestudies beogen aanvullend op het beeld van individuele beoefenaars inzicht te geven in de dynamiek van de lokale en regionale infrastructuur voor amateurkunst. Daarvoor is gekeken naar de omvang en aard van voorzieningen en hoe die voorzieningen inspelen op de veranderende markt. Ook hebben we gekeken naar het gemeentelijk beleid ten aanzien van het aanbod van en de vraag naar voorzieningen voor amateurkunstenaars. Tenslotte trachten we met deze casestudies enig licht te werpen op de ontwikkelingen op het gebied van (voorzieningen voor) amateurkunst van de afgelopen vijf jaar.

Er is gekozen om een beperkt aantal casestudies te doen. Daarvoor hebben we de Ringen van Wijn, die het culturele voorzieningenniveau weerspiegelen, als kapstok genomen. Zo kozen we voor de driedeling in gemeenten met weinig (< 30.000 inwoners), gemiddeld (30 – 90.000 inwoners) en veel (> 90.000 inwoners). De gemeenten Nuenen (22.000 inwoners), Alphen aan den Rijn (73.000) en Venlo (100.000) zijn geselecteerd. Voor Alphen is daarnaast ook gekozen omdat deze gemeente in de SCP-publicatie *Mogelijkheden tot kunstbeoefening in de vrije tijd*⁷ figureert als Middletown en uitgebreid in beeld is gebracht. Dat biedt goede aanknopingspunten voor de beschrijving van de gemeente en tevens extra mogelijkheden om de situatie van nu te vergelijken met die van 2009, het jaar waarin SCP de gegevens in Alphen vergaarde. Het beeld dat wij met de drie casestudies kunnen schetsen bestrijkt een deel van de zich voor komende situaties in ons land. We pretenderen niet een volledig beeld te geven.

De leidende vraag bij de casestudies is *Waar kan de kunstzinnige burger terecht?* Voor welke activiteiten staan welke mogelijkheden ter beschikking en hoe worden ze aangeboden? Om daar inzicht in te krijgen zijn van de genoemde gemeenten schriftelijke bronnen geanalyseerd. Daarnaast zijn mensen bevraagd van de gemeente, gesubsidieerde en commerciële culturele instellingen, amateurkunstverenigingen en individuele kunstbeoefenaars. Aan hen zijn vragen voorgelegd over de beschikbaarheid van voorzieningen, wat ze waarnemen of weten van samenwerking of concurrentie ervan, hoe ze de rol en bemoeienis van de gemeente ervaren en welke ontwikkelingen ze in de afgelopen jaren hebben gezien of denken dat zich gaan voordoen.

De vragen zijn toegespitst op vier clusters te weten:

- a Culturele voorzieningen
- b Samenwerking
- c Gemeentelijk cultuurbeleid
- d Ontwikkelingen in de afgelopen jaren en verwachtingen voor de toekomst

7 Broek, Andries van den (red.), *Mogelijkheden tot kunstbeoefening in de vrije tijd*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2010.

3.2 Nuenen

De gemeente Nuenen ligt in Oost-Brabant tussen Eindhoven en Helmond.

Inwoners: 22.645 (2013) verspreid over drie kernen: Nuenen, Gerwen en Nederwetten.

Oppervlakte: 33,72 km²

Cultuurbudget 2013

€ 1.086.000, waarvan € 37.000 voor 'amateuristische kunstbeoefening' (bron gemeente).

Dit betekent ruim € 1,60 per inwoner.

Voor professionele instellingen waar amateurkunstenaars terecht kunnen voor lessen, zoals stichting Culturele Activiteiten Nuenen (CAN) en Kunstkwartier, is respectievelijk rond de € 27.000 en € 151.000 beschikbaar.

Voor kinderen in een achterstandssituatie kan bij Stichting Leergeld Nuenen geld aangevraagd worden voor lessen kunstbeoefening.

Hoofdpunten gemeentelijk cultuurbeleid

De gemeente Nuenen wil dat inwoners actief en/of passief kunnen deelnemen aan kunst, cultuur en volwasseneneducatie. In het beleidsplan 2012 – 2015 van de gemeente wordt het belang van sociaal-culturele activiteiten en organisaties onderkend.

De gemeente speelt een belangrijke rol bij het faciliteren van initiatieven die door burgers en organisaties worden aangedragen. Toegankelijke collectieve voorzieningen zoals welzijns-cultuur-, muziek- en sportvoorzieningen bevorderen de sociale samenhang, aldus de gemeente.

Wat amateurkunst betreft staat voor de gemeente vooral de maatschappelijke functie centraal, de bijdrage aan het sociale klimaat van Nuenen. Dit wordt uitgedrukt via een waarderingssysteem voor continuïteit en opleiding van amateurkunstverenigingen.

De gemeente Nuenen heeft besloten af te zien van verdere deelname aan de Brede Impuls Combinatiefuncties, dat tot doel had culturele instellingen te verbinden met het cultuuronderwijs op scholen.

Culturele voorzieningen

Amateurkunstverenigingen

Muziekverenigingen	14
Koren	19
Toneel-, theater-, cabaretverenigingen	3

Een greep uit de culturele voorzieningen waar amateurs in meer of mindere mate gebruik van maken: Het Klooster (theater en evenementencentrum), Kunstencentrum CAN (Culturele Activiteiten Nuenen), Kunstkwartier (muziek en schrijven in Nuenen), Stichting Dorpswerkplaats Nuenen, Openbare Bibliotheek Dommeldal vestiging Nuenen, Dansschool Hellendoorn, dansschool 2dance, dansschool Salsapрати, schilderscollectief Atelier Nuenen, Keramiek Atelier

Paula Groote-Versteegen, Galerie en Atelier Den Dries, Vincentre (museum over Van Gogh met educatieve activiteiten).

Multifunctionele accommodatie Het Klooster en de kunstencentra

Een van de belangrijkste gebouwen in Nuenen is het theater en evenementencentrum Het Klooster. Het Klooster is onderdeel van de Brabant Cultuur Groep, een maatschappelijk verantwoorde onderneming. De totale exploitatie, in de zin van bedrijfsvoering, is per juli 2012 door de onderneming overgenomen van de gemeente. Het pand is nog wel eigendom van de gemeente.

Er zijn in Nuenen niet veel voorzieningen naast Het Klooster, dat daarom een spilfunctie heeft. Bij het Klooster ziet men wel een zekere verschuiving in de richting van de zorg als aanbieder van ruimte. Zo repeteert een van de seniorenkoren in de kapel van zorgcentrum De Akkers. Kunstkwartier verzorgt in Nuenen het muziekonderwijs en lessen op het gebied van creatief schrijven. In Helmond, waar de moedervestiging van Kunstkwartier zit, biedt men alle disciplines aan. In Nuenen zit kunstencentrum CAN (Culturele Activiteiten Nuenen) als aanbieder van lessen op het gebied van dans, beeldende kunst en theater.

CAN en Kunstkwartier bieden hun lessen aan in Het Klooster. De samenwerking met Het Klooster wordt als goed omschreven. Het Klooster is heel flexibel in het beschikbaar stellen van ruimtes. Kunstkwartier zit wel achteraan in het gebouw, een beetje verstopt, en moet dus veel aan PR doen om zichtbaar te zijn.

Multifunctionele accommodatie Het Klooster en amateurkunstverenigingen

Enkele amateurkunstverenigingen hebben in Het Klooster hun thuisbasis. Zij signaleren ontwikkelingen die hen zorgen baren. Het huren van ruimte dreigt te duur te worden en bovendien zijn er steeds strengere verordeningen en regels die met veiligheid te maken hebben. Die beperken de verenigingen in wat ze mogen en kunnen doen en leiden ook tot extra kosten. De kosten voor verenigingen en gebruikers van Het Klooster zijn echter sinds de verzelfstandiging niet verhoogd en over het algemeen vinden de gebruikers de kosten reëel, aldus Het Klooster. Maar bij Het Klooster leeft soms de gedachte dat gebruikers voor een dubbeltje op de eerste rang willen zitten. Een goede zakelijke afstemming met verenigingen is niet altijd even gemakkelijk. Als Het Klooster diensten verleent zoals kaartverkoop, dan is het redelijk dat men daar iets voor rekent. Dat begrijpen verenigingen niet altijd even goed.

Voor sommige verenigingen is Het Klooster simpelweg te begroterlijk. Alleen bij bijzondere gelegenheden zoals een jubileum kan men zich permitteren om daar op te treden.

Beperkt aantal alternatieven

De alternatieven buiten Het Klooster zijn voor verenigingen beperkt. Sommige verenigingen proberen met andere verenigingen samen iets te vinden als oefenruimte. Maar er zijn niet veel bruikbare accommodaties in Nuenen. Schoolgebouwen zijn wel geschikt voor repetities, maar bijvoorbeeld een toneelvereniging als de Lindespelers heeft ook ruimte voor opslag nodig. De beperkte omvang van Nuenen biedt niet veel manoeuvreerruimte, noch voor verenigingen om alternatieve oefenruimte te vinden, noch voor accommodaties om andere huurders of doelgroepen te bereiken.

Ateliers en dansscholen

Het Atelier Nuenen is een verzameling van (amateur)kunstenaars die een gezamenlijk atelier hebben en samen exposeren. In ruil voor het gebruik van atelierruimte geven zij gratis workshops in Vincentre, het informatiecentrum over Vincent van Gogh in het oude raadhuis in Nuenen. Ook andere ateliers als het Keramiek Atelier en Den Dries zijn selfsupporting en bieden zowel een plek voor amateurs als professionals.

Verschillende particuliere dansscholen bieden lessen aan in Nuenen, in verschillende zalen, van salsa tot modern en van klassiek tot streetdance.

Bibliotheek

De bibliotheek organiseert tentoonstellingen, lezingen en andere activiteiten voor de inwoners van Nuenen, maar zij moet in 2013 bezuinigen vanwege verminderde subsidie. De gemeente vindt dat het organiseren van dit soort activiteiten niet meer tot de taken van de bibliotheek hoort en dat de bibliotheek zich moet beperken tot haar kerntaken.

Samenwerking

Samenwerkingsverbanden van de kunstencentra

Er is enige samenwerking van Kunstkwartier met Kunstencentrum CAN. Zo staan ze op elkaars Open Dag. Ook hebben ze samen opgetrokken bij acties tegen de gemeentelijke bezuinigingen in 2012. Gezamenlijk hebben ze ook diverse sociale projecten uitgevoerd. En tijdens de Week van de Amateurkunst 2012 werkten de beide organisaties samen met verschillende amateurkunstverenigingen waaronder koren.

Kunstkwartier is bezig de samenwerking met het basisonderwijs op te bouwen door naast haar cursusmarkt ook aanbod te plaatsen op de onderwijsmarkt. Hierbij wordt ingehaakt op de ontwikkelingen als 'doorlopende leerlijn cultuureducatie' en de mogelijkheden voor muziekles in de buitenschoolse opvang. Ook maatschappelijke projecten zoals zangles aan patiënten met hersenletsel of muziekoptredens voor ouderen met dementie zijn van start gegaan. Ondanks alle tegenwind vanuit de politiek heeft Kunstkwartier besloten om nieuwe energie te stoppen in het opzoeken van de particuliere markt, de maatschappelijke markt en de commerciële markt.

Muzikale samenwerkingsverbanden

De muziekschool van Kunstkwartier heeft contacten met harmonie- en fanfareverenigingen. Op Open Dagen van Kunstkwartier spelen altijd diverse ensembles uit Nuenen. Met koren zijn er ook contacten zoals lessen stemvorming voor de koorleden.

Er zijn 19 koren in Nuenen, veel voor een gemeente van deze omvang, maar men zit elkaar niet in het vaarwater. Er is geen sprake van concurrentie, zo constateert een van de koren. Als dat koor concerten geeft, doet men dat meestal samen met andere koren uit Nuenen en af en toe met een koor uit een naburige gemeente.

Theatrale samenwerkingsverbanden

Niet bij alle verenigingen is er sprake van samenwerking. De theateropleiding bij Kunstencentrum CAN heeft bijvoorbeeld geen samenwerking met De Lindespelers, een bloeiende en grote toneelvereniging. Evenmin is er sprake van dat CAN of Lindespelers naar elkaar verwijzen voor activiteiten of voorstellingen. Het zijn twee gescheiden stromen. Ook met de andere ama-

teurverenigingen heeft De Lindespelers eigenlijk geen samenwerking, al is er wel sprake van een groeiende toenadering met Kapsones, een andere toneelvereniging in Nuenen. Hoewel sommigen zich verbazen over de scheidslijnen tussen de verenigingen, is dit gewoon de situatie, waarmee iedereen, kennelijk zonder ongemakken, kan leven.

Platform Amateurkunst Nuenen (PAN) en Week van de Amateurkunst (WAK)

In 2011 is PAN (Platform Amateurkunst Nuenen) opgericht om werkzaamheden voor de WAK (Week van de Amateurkunst) in onder te brengen en amateurverenigingen, culturele instellingen en particulier initiatief te bundelen en zo een breder draagvlak te creëren. Aangesloten zijn CAN, de verenigingen die actief mee doen in de WAK, en de bibliotheek. De verenigingen vinden dat Kunstencentrum CAN en de bibliotheek de kar moeten trekken omdat zij betaalde uren hebben.

In het kader van de WAK is er wel enige gecoördineerde actie geweest, maar geen echte toenadering van organisaties tot elkaar.

Het Klooster heeft in de afgelopen jaren meegedaan met de WAK en wil zich dan ook inzetten voor het versterken van en de verbinding met de amateurkunst. Volgens Het Klooster zou de WAK nog wel wat breder gedragen moeten worden door verenigingen. Ook zou er meer verbinding met scholen gezocht kunnen worden. Er is nog winst te behalen in publiciteit en uitstraling.

Als er volgend jaar, in 2014, geen geld is voor de stichting CAN om de WAK met een betaalde kracht te coördineren, kon dat wel eens een probleem opleveren voor de continuïteit.

Gemeentelijk cultuurbeleid

Nuenen heeft het net als veel andere gemeenten financieel moeilijk, er is grote druk op de begroting. Dit heeft ook gevolgen voor het gemeentelijk cultuurbeleid.

Einde villagemarketing in zicht

Nuenen werkt aan villagemarketing, de uitgekledde, 'dorpse' variant van citymarketing. Daarbij gaat het over de ontwikkeling van Nuenen als dorp, met zaken als de uitstraling, het leefklimaat, wonen, recreatie en toerisme. Cultuur maakt daar ook deel van uit. Er is behoorlijk veel cultuur in Nuenen. Ieder weekend is er wel iets cultureels te doen. In april 2013 heeft de gemeenteraad besloten om de villagemarketing in 2014 te beëindigen.

Minder subsidies voor verenigingen

Het subsidiebeleid voor verenigingen is 12 jaar onveranderd gebleven, maar daar is per 2013 verandering in gekomen. Dat impliceert voor verenigingen uiteraard een omschakeling. Verenigingen verliezen hun subsidie en moeten (meer) gaan betalen voor het gebruik van accommodaties. Ook een organisatie als de Katholieke Bond van Ouderen (KBO), afdeling Nuenen (2.000 leden) die onder meer een ouderenkoor financieel steunt, krijgt geld van de gemeente. Dat geld is o.a. nodig om de professionele leiding te bekostigen. Ook de bekostiging hiervan staat onder druk..

Marktconforme accommodaties

Zoals eerder aangegeven zijn er niet veel gebouwen in bezit of in beheer van de gemeente, maar ook die wil men afstoten, zodat de kosten niet op de gemeente drukken. Een van de be-

langrijkste gebouwen is het theater en evenementencentrum Het Klooster. De totale exploitatie in de zin van bedrijfsvoering van Het Klooster is per juli 2012 overgenomen van de gemeente. Het pand is nog wel eigendom van de gemeente. Het bezit en (deels achterstallig) onderhoud van het Klooster kost de gemeente nu 3 à 4 ton per jaar. De gemeente heeft aangegeven dat mogelijkheden voor verdere privatisering worden onderzocht. De uitkomsten daarvan moeten worden afgewacht, maar als het pand daadwerkelijk wordt overgeheveld drukken er extra exploitatiekosten op de exploitant. Nu al moet Het Klooster vanwege de beperkte middelen sommige taken, die voorheen door betaalde krachten werden gedaan, door vrijwilligers laten uitvoeren. Indien het pand door de gemeente overgeheveld wordt lijken hogere kosten voor gebruikers onvermijdelijk.

De gemeente is van plan om het accommodatiebeleid aan te passen. Bij verenigingen bestaat de angst dat alle locaties hierdoor duurder gaan worden. In het coalitieakkoord 2013-2014 meldt de gemeente: "De kosten van de accommodaties moeten helder in beeld zijn. De huur van een accommodatie moet zowel maatschappelijk verantwoord zijn, als ook in de pas lopen met de omliggende gemeenten. Een generieke verhoging van de huren van accommodaties vindt plaats op basis van draagvlak en draagkracht."

Grens aan bezuinigingen

Zowel Het Klooster als Kunstkwartier noemen de relatie met de gemeente goed. Ze tonen begrip voor de ontwikkelingen als gevolg van de bezuinigingen. Iedereen zegt kunst en cultuur belangrijk te vinden, maar als er gesnoeid moet worden, worden kunst en cultuur niet gespaard, zo constateert men bij een van de culturele instellingen. Wel is er een grens aan wat instellingen op kunnen vangen aan bezuinigingen. Vandaar dat de tegenkrachten gehoor lijken te vinden en de meest rigoureuze bezuinigingen op het laatste nippertje zijn teruggedraaid.

Ontwikkelingen

Marktconform

In de gemeente is een algehele bezuiniging op cultuur en amateurkunst gaande. Het heeft vooral geleid tot terugtrekking van de verschillende amateurorganisaties op hun eigen stellingen. Er is nu een nieuw college dat het beleid gaat herijken, ongewis is wat dat op zal leveren. In ieder geval zal het accommodatiebeleid aangepast worden en zullen huren marktconform worden. Dit is wat enkele culturele instellingen om zich heen zien gebeuren.

Er is minder geld bij de gemeente waardoor de verenigingen en amateurkunstbeoefenaars constateren dat de situatie gaandeweg schraler wordt.

Een voorbeeld is dat de bibliotheekruimte met de helft wordt ingekrompen, de leeszaal wordt opgeheven en de expositiemogelijkheid in het atrium komt te vervallen. De subsidie aan Kunstencentrum CAN vervalt helemaal in 2016 en de subsidie aan de muziekschool wordt geminimaliseerd. Wat de gevolgen daarvoor zullen zijn, laat zich nog raden.

Op dit moment is het voor burgers en organisaties de uitdaging om kansen en mogelijkheden te ontwikkelen die zichzelf verkopen en de gemeente geen (extra) geld kosten.

Hogere cursusprijzen

In 2010 werd er door de gemeente 10 % bezuinigd op kunstencentrum CAN. Dit is vertaald in een verhoging van de prijzen met 10%. In de jaren erna werd de BTW-heffing verhoogd, hetgeen werd doorbelast in de tarieven voor volwassen cursisten.

Een verschraling is het wegvallen van de subsidie voor de professionalisering van Kunstencentrum CAN. Tot januari 2012 was er voor 3 jaar extra geld beschikbaar voor professionalisering. Daaronder viel de aanstelling voor een coördinator, die nog in 2013 wordt betaald vanuit reserveringen. De professionalisering van CAN heeft overigens niet geleid tot meer cursisten.

Innovatie

Door de bezuinigingen bij Kunstkwartier is er een zekere ontmoediging, maar dat kun je - volgens een woordvoerder van de instelling - omzetten in bemoediging. De betrokkenheid van docenten is groeiende, mede doordat klanten kritischer zijn geworden en de CAO minder luxe is. Er is door die omstandigheden iets veranderd bij de docenten, wat heeft geleid tot een andere instelling bij hen en een verandering van lesaanbod. Dat in de nieuwe structuur docenten ook zelf profiteren van hun acquisitie-inspanningen leidt ook tot meer motivatie.

Door minder subsidie is er de noodzaak om het lesgeld van de muziekschool Kunstkwartier te verhogen en meer leerlingen in een uur te bedienen. Desondanks geeft Kunstkwartier aan dat het aantal leerlingen niet of nauwelijks is gezakt.

Terugdraaien bezuinigingen

Medio augustus 2013 maakten B&W van Nuenen bekend dat ze de voorgenomen bezuinigingen op de bibliotheek, de muziekschool en Culturele Activiteiten Nuenen (CAN) voor 2014 terugdraaien. Ze achten het risico te groot dat de organisaties om zullen vallen. Het subsidieprogramma 2014 wordt aangepast. Voor de extra kosten van € 58.000 moet nog wel dekking worden gevonden.

3.3 Alphen aan den Rijn

De gemeente Alphen aan de Rijn ligt in het groene hart, in Zuid-Holland. De kernen Aarlander-veen en Zwammerdam behoren tot de gemeente. Per 1-1-2014 wordt Alphen samengevoegd met Boskoop en Rijnwoude tot één gemeente van 106.000 inwoners.

Inwoners: 72.913 (2013).

Oppervlakte: 57,65 km².

Cultuurbudget 2013

€ 3.609.000, waarvan € 60.000 voor amateurkunstverenigingen.

Dit betekent ruim € 0,80 per inwoner.

Naar een professionele instelling als Parkvilla, waar amateurkunstenaars terecht kunnen voor lessen maar dat tevens een theater herbergt, gaat 4% van de cultuurbegroting, bijna

€ 150.000. Theater Castellum krijgt ongeveer € 650.000, de bibliotheek Rijn en Venen anderhalf miljoen en de Streekmuziekschool iets meer dan een half miljoen.

Kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen vanaf begin 2013 terecht bij het lokale Jeugdcultuurfonds.

Hoofdpunten gemeentelijk cultuurbeleid

De visie op cultuur van de gemeente Alphen aan den Rijn luidt als volgt: "Het belang van cultuur voor Alphen aan den Rijn ligt in de bewondering en waardering van inwoners voor cultuur, het genot dat inwoners eraan beleven en de manier waarop dat tot uiting komt in het woongedrag en de waardering voor de woonomgeving. De aanwezigheid van cultuur maakt Alphen aan den Rijn een aantrekkelijke stad om in te wonen. Cultuur vormt een plaats waar inwoners elkaar ontmoeten en inspireren."

In het cultuurbeleidsplan bepleit de gemeente dat culturele organisaties samen een samenhangend cultuuraanbod ontwikkelen waarin verschillende functies zijn vertegenwoordigd. De gemeente dringt er bij culturele organisaties op aan dat vraaggericht wordt gewerkt. Ze dienen hun aanbod af te stemmen op trends en veranderende wensen van de samenleving. Een breed publiek moet gebruik kunnen maken van culturele voorzieningen. Daarnaast moeten culturele voorzieningen gaan zorgen voor een hoger aandeel van eigen inkomsten.

Alphen aan den Rijn kent sinds drie jaar de combinatiefunctie cultuur. In overleg met de deelnemende scholen wordt de combinatiefunctie cultuur vanaf 2014 voortgezet en uitgebouwd als onderdeel van de regeling 'cultuureducatie met kwaliteit'.

Culturele voorzieningen

Amateurkunstverenigingen en -groepen (gegevens SCP)

	aantal verenigingen	aantal groepen
Vocaal	38	46
Instrumentaal	7	19
Dans	9	10
Theater	6	7
nieuwe media	1	1
Beeldend	1	1
Schrijven	0	0
Totaal	62	84

* De optelling van het aantal verenigingen in de tabel geeft een totaal van 62 verenigingen, doordat een enkele vereniging binnen meerdere disciplines opereert en dus bij optelling per discipline dubbel geteld wordt

Bron: SCP: Mogelijkheden tot kunstbeoefening in de vrije tijd, Den Haag 2010, p. 87

Een greep uit de culturele voorzieningen waar amateurs in meer of mindere mate gebruik van maken: Parkvilla (Parkexpressie voor kunstlessen, Parktheater als podium, Parkfilmhuis, Parkeducatie), de streekmuziekschool Alphen aan den Rijn, het Jeugdtheaterhuis Alphen aan den Rijn, Stichting Productiehuis Alphen aan den Rijn (PA), vier dansscholen waaronder Dance4shir en Dancemasters Ronald & Mieke de Vos, de openbare bibliotheek met drie vestigingen en theater Castellum (film- en theaterzalen, podia voor optredens).

Streekmuziekschool en centrum voor de kunsten Parkexpressie

Alphen kent een redelijk overzichtelijk aantal culturele instellingen en aanbieders van lessen en cursussen. Zij verzorgen met elkaar een groot deel van het aanbod.

De streekmuziekschool zorgt voor oriëntatielessen muziek, lessen per instrument, losse kortlopende cursussen en heeft ook een aanbod voor basisschoolleerkrachten. Daarnaast kent de muziekschool verschillende ensembles: vijf koren, diverse popbands en jeugdensembles. Jaarlijks zijn er harmonie-fanfare-examens waaraan leerlingen van harmonieverenigingen deelnemen. Een deel van hen heeft ook les op de muziekschool. De hafa-verenigingen hebben daarnaast vaak les van privéleraren die op de vereniging komen lesgeven.

Parkexpressie (onderdeel van Parkvilla) is er voor cursussen beeldhouwen, schilderen, tekenen, fotografie, dans, theater en schrijven. In de gangen van het gebouw is ook expositieruimte. Verder is er in Alphen voor amateurs geen expositieruimte. De tentoonstellingsruimte 'Kunstverdieping' is sinds 2 jaar dicht. De beeldende kunst komt maar beperkt aan zijn trekken, meent een actieve amateurkunstenaar. Het kunstenaarscollectief Sta-Art is er vooral voor (semi-)profs, hoewel men ook wel enige educatieve projecten en cursussen verzorgt, o.a. voor het onderwijs.

Naast de grotere culturele instellingen zijn via websites ook particuliere aanbieders van lessen te vinden in vrijwel alle kunstdisciplines.

Theater Castellum en andere podia

In het sinds 2005 in gebruik genomen theater Castellum worden rond de 200 professionele voorstellingen en congressen per jaar georganiseerd. Daarnaast wordt het ieder jaar ook onge-

veer 100 keer gebruikt door amateurs voor repetities en amateurkunstvoorstellingen. Bij de prijsstelling kijkt Castellum naar wat een vereniging kan opbrengen. De te betalen prijs is opgebouwd uit een garantiesom en partage. De garantiesom voor professionals is € 2.500 en voor amateurs € 1.000 voor de Rabozaal met 280 stoelen. Door de partage is er een wederzijds belang om te zorgen voor veel publiek. Hoewel dit misschien wel duurder is dan een kerk kiezen de amateurs toch vaak voor Castellum, want een kerk is een kerk en dit theater is een echt theater. Mensen uit de amateurkunst zijn van mening dat het voor de gemiddelde vereniging eigenlijk te duur is.

Parkvilla herbergt het Parktheater met 213 stoelen. Een van de verenigingen vindt dit iets beter betaalbaar dan Castellum, maar meent dat het ook duurder is geworden in de afgelopen jaren door de verplichte betaling van een bijgeleverde technicus.

Poppodium Het Kasteel is failliet gegaan. Vanuit de gemeente is nu een klein bedrag ter beschikking gesteld voor een pilot: een popstichting probeert iets nieuws te ontwikkelen, voornamelijk gebruik makend van bestaande podia en organisaties.

Oefenen en optreden in scholen

Amateurverenigingen signaleren dat locaties voor producties wel zijn te vinden, maar dat er altijd een prijskaartje aan hangt. Concertzalen (Castellum en Parktheater) zijn vaak niet te betalen. Ze zijn niet eens zo duur, maar te duur voor amateurproducties. De toegangskaartjes moeten dan zo duur gemaakt worden dat er, behalve de vaste kern, te weinig publiek binnen te halen is. Men is genoodzaakt uit te wijken naar aula's van scholen en kerken. Daar heb je dan weer andere problemen met bijvoorbeeld de koffievoorziening. Ook zijn er bij scholen extra kosten en organisatie-elementen omdat er in het weekend of in de avond iemand van school bij moet zijn. Dat kost geld en men is er niet altijd even happig op. Scholen vragen steeds hogere prijzen, omdat er meer vraag is naar ruimtes, ze ontdekken de markt. Verenigingen, die in groeiende mate te kampen hebben met financiële krapte zoeken meer dan vroeger naar betaalbare ruimtes en goedkopere alternatieven. Bij die zoektocht komen ze dan vaak bij scholen terecht.

Kerken, wijk- en sportaccommodaties

Sommige verenigingen maken gebruik van kerken. Die zijn goed betaalbaar. De kerken hebben onderling een afspraak om dezelfde tarieven voor amateurs te hanteren. Dat is prettig want dan hoeft je, aldus een verenigingsbestuurder, niet eerst alle kerken af te bellen om prijzen te vergelijken en bovendien kun je dan bekijken welke kerk beschikbaar is op de gewenste datum en maak je de keuze op basis van je eigen planning.

Als het om ruimte gaat, werkt ook de muziekschool mee, maar ook daar moet huur worden betaald en ook dat is niet heel goedkoop. Bovendien heeft de muziekschool eigen activiteiten en die gaan voor. De muziekschool heeft een prachtige aula waar het voor velen goed spelen is, maar de akoestiek is voor een blaasorkest niet optimaal. De muziekschool is wel bereid ruimte ter beschikking te stellen, maar staat ook weer niet te trappelen, zo meent een niet bij de muziekschool lesnemende amateur.

De gemeente zet Participe (uitvoeringsorganisatie voor de wet maatschappelijke ondersteuning, WMO) in om vrijwilligersorganisaties te steunen, ook qua accommodaties. Maar (potentiële) gebruikers uit de amateurkunst zijn van mening dat Participe vooral is gericht op welzijn en zorg, en te weinig op cultuur. In veel gevallen zijn de ruimtes voor een orkest te klein of vreest Participe (geluids)overlast voor andere gebruikers. Het mengen en samengaan van cul-

tuur en welzijn moet soms nog een beetje wennen.

Een enkele vereniging vindt onderdak in een sportpark in een spelershome. Uitvoeringen vinden soms plaats op locatie; toneelvereniging PA speelde wel eens op een bouwterrein van een oude houthandel. Op Koninginnedag (straks Koningsdag) speelt men op straat om reclame te maken.

Net als in Nuenen signaleert een toneelgroep problemen met het werken aan decors en de opslag van toneelkleding en andere attributen die men nodig heeft.

Er zijn tientallen amateurkunstverenigingen in Alphen. Sommige, zoals PA in het Parktheater en het Castellumkoor in Castellum hebben hun (gratis) repetitieplek georganiseerd. De meeste verenigingen zoeken en vinden onderdak bij theaters, scholen, welzijnsaccommodaties, buurthuizen, sportcentra en culturele instellingen. Behalve voor schrijven zijn er voor alle disciplines verenigingen. Maar bijvoorbeeld een symfonieorkest kent Alphen niet meer, daarvoor moet men naar een andere gemeente.

Samenwerking

Cultuurgebouw in oprichting

Er zijn door de gemeente gefiatteerde plannen om een Cultuurgebouw neer te zetten. De geplande oplevering is najaar 2015. Het Cultuurgebouw biedt straks onderdak aan vier publieke voorzieningen: de bibliotheek, het streekarchief, de volksuniversiteit en Sta-Art (galerie). Het bedrijfsplan gaat uit van samenwerking. Hier zijn de instellingen al mee bezig via gezamenlijk georganiseerde activiteiten.

Muzikale samenwerkingsverbanden

In projecten zoals bijvoorbeeld georganiseerd door stichting De MuziekFabriek werken lokale verenigingen af en toe samen. Maar, zo vermeldt de website, men wordt ook benaderd door organisaties, non-profit en commerciële, uit verschillende hoeken van de samenleving en culturele disciplines. Hoewel gespecialiseerd in muziek organiseert De MuziekFabriek dit jaar voor het eerst de Alphense UITmarkt, waarop verschillende organisaties hun kunsten laten zien.

Sommige verenigingen en muzikanten ervaren dat de streekmuziekschool een open blik heeft naar niet-leerlingen van de muziekschool. Daartegenover staan geluiden uit het verenigingsleven dat de muziekschool zich niet zou bezighouden met de vraag wat er leeft bij de muziekverenigingen en de koren. De instroom van leerlingen van de muziekschool naar de muziekverenigingen stagneert, zo ervaart een enkele vereniging, omdat de muziekschool zelf ensembles heeft en die koestert. Maar tegelijkertijd is er bij individuele muziekbeoefenaars veel begrip voor de lastige positie waarin de muziekschool zit met de beperkte middelen.

De directeur van de streekmuziekschool is van mening dat de lijntjes naar de verschillende cultuuraanbieders kort zijn. Zo staat er een gezamenlijk project voor het voorjaar 2014 gepland met de bibliotheek en Castellum. Jaarlijks heeft de muziekschool een grote uitvoering, soms met de balletschool als dat zo uitkomt.

Theatrale samenwerkingsverbanden

Om te zorgen dat in Alphen aan den Rijn elk jaar een amateurtheaterproductie wordt neergezet van professioneel niveau, is Stichting Productiehuis Alphen aan den Rijn (PA) opgericht. PA

wil (amateur) theater in al zijn verschijningsvormen bevorderen. Via de website laat PA weten ervan overtuigd te zijn dat Alphen behoefte heeft aan een klaterende cultuurbron. PA repeteert bij het Parktheater en werkt in al zijn activiteiten nauw samen met het Parktheater, dat PA vanaf de dag van oprichting steun gaf. PA voelt zich thuis op dat podium. Ook Parkexpressie werkt nauw samen met de Stichting Productiehuis Alphen, de stichting die al vier jaar op rij o.a. een fantastische kerstvoorstelling op de planken heeft gezet. PA werkt veel samen met andere amateurs en verenigingen in Alphen op het gebied van muziek, ballet, dans en zang (koren). Een mogelijke verbinding met de jeugdtheaterschool is er (nog) niet.

Gemeentelijk cultuurbeleid

Cultuurvisie verbreden

Het gemeentelijk cultuurbeleid is in 2012 voorbereid in een Cultuurvisie. Een van de constateringingen daarin was dat "de inwoners een duidelijke voorkeur hebben voor receptieve deelname aan cultuur boven actieve deelname aan cultuur". Het aan de visie ten grondslag liggende onderzoeksrapport⁸ stelt onder meer: "De inwoners geven in het algemeen de voorkeur aan het kijken naar culturele voorstellingen boven het zelf beoefenen ervan. In Alphen is deze voorkeur het sterkst (72 procent). In Boskoop (63 procent) en Rijnwoude (56 procent) minder. Daar heeft men vaker geen voorkeur. Een klein deel geeft de voorkeur aan actieve cultuurbeoefening". De gemeente heeft inmiddels besloten dat de Cultuurvisie 2012 moet worden verbreed omdat straks Boskoop en Rijnwoude bij de gemeente horen.

Beperkte bezuinigingen

Op basis van de cultuurvisie kiest de gemeente ervoor een aantal basisvoorzieningen in stand te houden en hen slechts te belasten met een 5% efficiency korting. Het gaat dan om de bibliotheek, het theater, de muziekschool, het archief, parkexpressie, het jeugdtheaterhuis en cultuureducatie. Daarentegen is er beperkt geld voor een poppodium-initiatief. Ook zullen amateurkunstverenigingen en vrijwilligersorganisaties niet zo snel subsidie meer krijgen maar wel gefaciliteerd worden via huisvestingsmogelijkheden.

Sociale functie cultuur en particulier initiatief

Een nieuwe ontwikkeling is nadruk op de sociale functie van cultuur en dus ook van de amateurkunst. Zelfredzaamheid van burgers staat centraal. Dit impliceert een iets andere rol van de gemeente dan voorheen; in navolging van het beleid van de regering maakt ook Alphen de stap van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij. Amateurkunst heeft vooral in Boskoop en Rijnwoude een belangrijke functie. In de omliggende plaatsen is er veel particulier initiatief, wat mogelijk een voorbeeldfunctie voor Alphen kan vervullen.

Op cultuur is volgens een woordvoerder van de gemeente tot op heden nauwelijks bezuinigd. Van meerdere kanten valt te horen dat er een enthousiaste cultuurwethouder is. Met ingang van 2013 kent Alphen een lokaal Jeugdcultuurfonds, waarin de gemeente jaarlijks € 13.500 investeert.

8 I&O research, Kunst en cultuur in Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude, 19 maart 2012

Ontwikkelingen

Wegvallen voorzieningen

Er zijn enkele voorzieningen weggefallen. Het poppodium Kasteel ging in 2012 failliet, maar op de fundamenten zal, gestimuleerd door de gemeente, een nieuw initiatief worden ontwikkeld. De Kunstverdieping als expositieruimte is 2 jaar geleden verdwenen.

Cultuureducatie met kwaliteit

De Cultuureducatie blijft tot zomer 2013 in handen van het Cultuurpalet, dat ondergebracht is bij bibliotheek Rijn en Venen. Cultuurpalet ontfermde zich er een paar jaar geleden over, toen de Kunstuitleen dit afstootte. Vanaf zomer 2013 gaat Parkexpressie de cultuureducatie doen. Alle cultuureducatie is dan ondergebracht bij één organisatie. In de periode 2013-2016 wil Parkexpressie, samen met de scholen en culturele instellingen een kwaliteitsslag maken op het gebied van cultuureducatie naar een invulling die van 'buiten' naar 'binnen' gaat, van aanbod naar vraaggestuurd. Dat doet men, zo meldt de website, door o.a. de vakinhoudelijke deskundigheid van de groepsleerkrachten te vergroten. Maar ook door culturele instellingen te stimuleren aanbod te ontwikkelen dat aansluit bij de vraag van de scholen.

Verskillende verwachtingen van Cultuurgebouw

De geplande oplevering van een nieuw Cultuurgebouw is najaar 2015. De gemeente onderbouwt dit initiatief met de volgende argumenten: "Cultuur verhoogt de stedelijke kwaliteit en het woonklimaat; door een publiekstrekker als het Cultuurgebouw creëren we een levendige centrale ontmoetingsplek voor jong en oud. Ook hebben vier publieke voorzieningen van de stad nieuwe huisvesting nodig, de bibliotheek, het streekarchief, de volksuniversiteit en Sta-Art (galerie)." Omdat de Streekmuziekschool nog huisvesting heeft die voldoet blijft deze gevestigd in de bestaande huisvesting.

Voor het toekomstige Cultuurgebouw is het afstoten van de cultuureducatie (verdwijnt bij de bibliotheek) een aderlating. Ook al omdat de streekmuziekschool niet in het Cultuurgebouw komt. Het nieuwe Cultuurgebouw wordt door bezuinigingen kleiner dan in de oorspronkelijke plannen bedoeld. Een deel van de Alphenaren kijkt sceptisch en kritisch naar het te verrijzen Cultuurgebouw, zo valt te lezen in politieke commentaren en columns. Het komt op dure grond in het centrum van Alphen.

Door de streekmuziekschool niet op te nemen in het Cultuurgebouw bespaart men geld. Tegelijkertijd heeft dit ook als gevolg dat er aanzienlijk minder bedrijvigheid en dynamiek in het gebouw te verwachten is. Terwijl juist het idee was dat het Cultuurgebouw aan de andere kant van de Rijn voor extra levendigheid en aantrekkingskracht zou gaan zorgen. Met de instellingen die nu zijn gepland in het Cultuurgebouw gaat dit gebouw niet of nauwelijks een functie vervullen voor de amateurkunst, zo verwachten enkele amateurkunstbeoefenaars.

De gemeente denkt overigens wel dat het nieuwe gebouw een magneetfunctie krijgt.

Pas op de plaats

De subsidie voor de muziekschool is sinds 2009 bevroren; de verhouding 'eigen inkomsten – subsidie' is '50-50'. Je kunt iets compenseren met een verhoging van lesgeld, maar dat kan niet oneindig. Nu de verhuizing naar het Cultuurgebouw niet doorgaat, koestert de muziekschool zijn huidige pand. De gemeente gaat wel extra in het pand investeren, omdat dit de laatste jaren een beetje verwaarloosd is met het idee dat het een aflopende zaak zou zijn.

In 2014 komen Boskoop en Rijnwoude bij de gemeente. Uit die gemeenten kwamen al wel mensen naar de muziekschool, maar ze betaalden dan een hoger tarief dan Alphenaren. Vanaf september 2013 laat muziekschool nu ook mensen uit Boskoop en Rijnwoude toe voor Alphens tarief.

Een van de gesprekspartners heeft de indruk dat culturele initiatieven en het verenigingsleven moeilijker worden. Ze schrijft dit toe aan een verminderde inzet van mensen. Er is een verandering in de betrokkenheid van mensen. Ze voelen zich minder verbonden. Het vinden van vrijwilligers is een groeiend probleem. Dit terwijl de gemeente steeds meer verwacht van particulier initiatief en eigen inzet van burgers.

3.4 Venlo

De gemeente Venlo ligt in Noord-Limburg. Het stadsdeel Venlo wordt bewoond door ongeveer een derde van de inwoners, verder behoren de plaatsen Blerick, Tegelen, Belfeld, Arcen, Velden en Lomm tot de gemeente Venlo.

Inwoners: 100.300 (augustus 2013).

Oppervlakte: 86,41 km².

Cultuurbudget 2013

€ 8.868.000, waarvan € 448.000 voor amateurkunst en volkscultuur.

Dit betekent bijna € 4,50 per inwoner.

Naar het Kunstencentrum Venlo, waar amateurkunstenaars terecht kunnen voor lessen, gaat ruim € 850.000 aan subsidie. Poppodium Perron 55 krijgt ruim € 380.000 en een bibliotheek bijna 2 miljoen.

Venlo kent een Jeugd Cultuurfonds dat kunstbeoefening financieel mogelijk maakt voor kinderen in een achterstandspositie.

Hoofdpunten gemeentelijk cultuurbeleid

De gemeente wil het cultuurbeleid verbinden met maatschappelijke, economische en ruimtelijke ontwikkelingen. Thema's die centraal staan zijn: cultuur in de wijk, talentontwikkeling van jonge inwoners en het versterken van amateurkunst en volkscultuur.

Daarnaast is 'de culturele keten' leidraad voor beleid: leren, produceren, presenteren, interesseren. Er moet samenhang komen tussen de schakels van deze culturele keten en daarvoor zijn per discipline organisaties aangewezen als trekker: Theater de Maaspoort voor podiumkunsten, Poppodium Perron 55 voor popmuziek, Museum van Bommel van Dam voor beeldende kunst en vormgeving, De Openbare bibliotheek voor literatuur en Het Kunstencentrum Venlo is verantwoordelijk voor de creatieve keten in brede zin en dan vooral voor kunst in de wijken en kunst op school.

In 2013 is er nog wel een combinatiefunctionaris cultuur (cultuurcoach gemeente Venlo). Deze functie vervalt vanaf 2014.

Culturele voorzieningen

Verenigingen amateurkunst

Vereniging	aantal
Muziekvereniging	24
Zangkoren	35
Toneelvereniging	9
Dansgroepen- en scholen	3

Daarnaast zijn er nog 8 carnavalsverenigingen, die soms ook dansgroepen of een muziekband herbergen.

Bron: Kansen voor Cultuur! Cultuurbeleid gemeente Venlo 2011-2015

Een greep uit de voorzieningen waar amateurkunstenaars in meer of mindere mate gebruik van maken: Stichting Kunstencentrum Venlo, Poppodium Perron 55, Openbare Bibliotheek Venlo, Theater De Maaspoort, Stichting Groeibibliotheek Maas en Peel, Keramiekcentrum De Tiendschuur, muziekschool Snijsheuvel, Filmtheater de Nieuwe Scène, Theater de Garage, het Limburgs Museum en Museum van Bommel van Dam.

Professionals en amateurs

Venlo heeft diverse professionele culturele instellingen als theater en museum, maar toch een geringe culturele aantrekkingskracht op de regio en achterblijvend aanbod vergeleken bij andere grote steden. Een oorzaak hiervan kan zijn dat Venlo een van de kleinste grote steden is. De gemeente maakt deze analyse in de cultuurnota op basis van de ringen van Wijn. De woningcorporatie die participeert in cultureel podium Domani spreekt van te veel cultureel aanbod en te weinig afstemming rond evenementen, ondanks een evenementenmanager. Er is veel concurrentie tussen podia en tussen het aanbod; dit zou ook een reden kunnen zijn dat het culturele aanbod niet die uitstraling heeft die je van een grote stad als Venlo zou verwachten. Een amateurkunstenaar, zangeres in een gospelkoor, is juist blij met dat grote aanbod in Venlo. Ze vindt dat Venlo het steeds beter gaat doen en gaat graag naar de voorjaars- en zomerfestivals. Ook de amateurschilderes en -muzikante die wij spraken vindt dat zij niets mist op cultureel gebied nu zij 5 jaar geleden van Amsterdam naar Tegelen verhuisde.

De gemeente rekent tot de basisvoorzieningen: Theater de Maaspoort, Openbare Bibliotheek Venlo, Poppodium Perron 55, Kunstencentrum Venlo en Museum van Bommel van Dam. Van deze instellingen richten sommige zich meer op professionals (theater en museum) en hebben daarnaast een functie voor amateurs zoals voor workshops of als podium; andere zijn er in eerste instantie voor amateurs (kunstencentrum, poppodium en bibliotheek). Het Kunstencentrum is de centrale aanbieder voor lessen in diverse kunstdisciplines, daarnaast is er nog de bekende particuliere muziekschool Snijsheuvel en zijn er verschillende particuliere dansscholen en andere cultureel ondernemers. Zij weten zich vaak te onderscheiden door de verbinding te zoeken tussen cultuur en andere sectoren, zoals bijvoorbeeld inzet voor het speciaal onderwijs, een centrum voor dagbesteding voor mensen met een beperking of als kunstenaar de verbinding leggen tussen scholen en een museum.

Accommodaties veranderen

Veel culturele accommodaties zijn verouderd en daarom investeert de gemeente in nieuwbouw of renovatie. Ook worden sommige locaties afgestoten. Zo verlaat het Kunstencentrum het gebouw aan het Arsenalplein en houdt ze het Goltziusgebouw over als centrale vestiging. Daarnaast heeft ze nog de beschikking over een vestiging in Tegelen en diverse nevenlocaties in Venlo. Die nevenlocaties zullen verbonden worden met de 'Huizen van de Wijk' (wijkcentra) die mede een culturele bestemming krijgen. Ook zet de gemeente in op intensiever gebruik van Brede Scholen.

Te kort betaalbare podia

Aanbieders van kunst en cultuur lijken er voldoende te zijn. Betaalbare podia zijn er veel minder. Een cultureel podium als Domani speelt een beperkte rol voor amateurs. Er worden exposities beeldende kunst georganiseerd en soms zijn er optredens door amateurs, maar tegelijkertijd moet het gebouw zelfvoorzienend draaien waardoor er vooral professionele optredens

geprogrammeerd staan. De Maaspoort is ook voor de iets kapitaalkrachtiger organisaties. Het is een mooi podium maar voor veel amateurkunstverenigingen te duur.

Volgens een muziekvereniging is het voorzieningenniveau voldoende in Venlo, maar liggen de prijzen erg hoog. In een theater als De Maaspoort programmeert zij nooit optredens omdat dat te duur is. Zij maakt voor concerten gebruik van het Raodhoes Blerick en van de grotere wijkgebouwen, zogenaamde Multifunctionele Centra (MFC's). Voor een dansstudio daarentegen is alleen de Maaspoort geschikt voor haar jaarlijkse danstheatervoorstelling: het is groot en mooi en heeft een goed geluid. Voor deze dansschool met hiphopoptredens galmt Domani te veel en is het Raodhoes Blerick te klein als podium. Hoewel ook voor deze dansschool de Maaspoort duur is, is het de enige mogelijkheid.

Expositieruimte

Mogelijkheden om te exposeren zijn er wel. Volgens een beeldend kunstenaar, tevens docente, kunnen haar cursisten prima exposeren in het Goltziusgebouw. Deze staat ook open voor exposities van andere organisaties, zoals een fotoclub bijvoorbeeld. Het is een mooie laagdrempelige ruimte. Andere mogelijkheden om te exposeren zijn er in zorgcentra, ziekenhuizen en scholen, maar daarvoor moet je wel zelf actie ondernemen. Hetzelfde constateert de amateurkunstenaar: als je maar een netwerk hebt, kun je goed exposeren.

Basisvoorzieningen en een bloeiend verenigingsleven

De basisvoorzieningen om zelf een kunstvorm te beoefenen zijn ruim voorhanden in Venlo: een kunstencentrum met een breed aanbod, een poppodium, een bibliotheek, 24 muziekverenigingen, 9 toneelverenigingen, ruim 30 koren waaronder 2 jeugd koren, particuliere dansscholen en muziekscholen. Er is een bloeiend verenigingsleven. Het cultureel aanbod in Venlo wordt dan ook 'vooral gedragen door de bewoners zelf', aldus de gemeente.

Er zijn veel actieve amateurkunstverenigingen, met name harmonie, fanfare en koren. Zij kunnen een beroep doen op gemeentelijke subsidies, maar dit budget loopt vanaf 2014 terug. Een grote muziekvereniging is niet blij met de korting op de subsidie, maar heeft wel begrip voor de crisissituatie. De amateurkunstenaar die speelt in het Tegels Symphonie Orkest constateert dat de bezuinigingen grote effecten hebben. Je moet aan mensen een grotere bijdrage vragen en je moet creatief op zoek naar geld. Zo richtte het orkest noodgedwongen een 'vrienden van...' om zich te laten sponsoren.

Laagdrempelige leslocaties zijn er niet overal. Zo zijn er volgens de dansstudio nu geen voorzieningen meer voor jongeren in Venlo-Oost. Ondanks handtekeningenacties zijn bijvoorbeeld locaties van de stichting Wel.kom dichtgegaan, waar ook danslessen en andere culturele cursussen werden aangeboden. De 'Huizen van de Wijk' en Brede Scholen hebben nog niet overal de functie van leslocatie of podium overgenomen.

Week van de Amateurkunst

De Week van de Amateurkunst (WAK) leidde tot de oprichting van een Seniorenkoor door particulier initiatief en een impuls voor de beeldende kunst. Een particuliere kunsteducatie aanbieder noemt als opbrengst van de WAK dat de politiek het positieve effect van cultuur op school heeft kunnen zien. Volgens een koor is het podium dat de WAK biedt van groot belang, omdat het een grote uitstraling heeft naar de sociale omgeving van mensen.

Het kunstencentrum wil de amateurkunst blijvend zichtbaar laten zijn door een digitaal platform te ontwikkelen. Een 'levend' Platform Amateurkunst of Cultuurraad is niet van de grond

gekomen vanwege verschillende belangen in de amateurkunstsector. Dit platform zou moeten leiden tot publieksvergroting en kwaliteitsverhoging.

Samenwerking

Stimulans van de WAK

In het kader van de WAK is samenwerking op gang gekomen tussen vele aanbieders, zoals Jan & Ko kunsteducatie, Stichting Woonwenz, Stichting Dichterbij, basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs, diverse amateurkunstverenigingen, particuliere aanbieders en Huizen voor de Wijk. Het Kunstencentrum was de verbindende partij. De verbreding naar zorg en welzijn en naar meerdere kunstdisciplines zoals ook beeldende kunst is bewust gezocht. Het Kunstencentrum heeft de intentie om samenwerkingsverbanden voort te zetten.

Concurrentie of creativiteit?

Het lijkt er op dat buiten de WAK samenwerking moeizamer verloopt. De gemeente constateert zelf dat samenwerking een zwak punt vormt in Venlo. Er is veeleer sprake van concurrentie. De wens van de gemeente om een Platform voor Amateurkunst (Cultuurraad in oprichting) op te richten is niet gelukt. Dit platform zou kennisuitwisseling en deskundigheidsbevordering (ofwel kwaliteitsverhoging) tot doel hebben. Het is nu de bedoeling om in ieder geval een digitaal platform te gaan ontwikkelen. Het Kunstencentrum is hiervan de trekker.

Alle gesprekspartners signaleren een levendig amateurkunstcircuit met actieve vrijwilligers. Die vrijwilligers kunnen of willen echter niet altijd tijd steken in samenwerking met andere amateurkunstverenigingen. Sommige verenigingen worden betrokken bij kunst in de wijken of bij kunst op school, waardoor er nieuwe kansen ontstaan.

Een van de amateurkunstenaars was benaderd voor een bundeling van krachten in Tegelen, als gevolg van de bezuinigingen, maar zij heeft hier de laatste tijd niets meer over gehoord. Zij denkt dat dit echter wel de weg is die je moet gaan: samenwerken als organisaties om je sterk te maken en om de bezuinigingen op te vangen. Zij signaleert ook veel creativiteit hierin bij mensen.

Kunstencentrum en scholen

In het kader van 'Cultuureducatie met Kwaliteit' werken het Kunstencentrum en SIEN (scholen in een netwerk) samen om cultuureducatie op school een structurele plek te geven. Ook wordt daarbij de verbinding met de wijk gezocht en samengewerkt met amateurkunstverenigingen. Het Kunstencentrum spreekt van 'co-creaties' waarvan ze er nu vier hebben ingezet. Hiervoor worden docenten geschoold om vertrouwd te raken met de doorgaande leerlijn en om breed inzetbaar te zijn op scholen. Ook is er in het kader van zo'n co-creatie samenwerking gezocht met een musicalvereniging en een harmonie. Nieuwe plannen liggen er om voor de WAK 2014 samen te werken met een organisatie voor buitenschoolse opvang, Skooly, die ook kunst, cultuur en sport op het programma heeft staan.

Dansstudio en jeugdcultuurfonds

De dansstudio werkte in het verleden veel samen met de gemeente Venlo, maar doet dat nu niet meer omdat de naschoolse activiteiten slecht geregeld worden en zo slecht betaald worden dat ze hun docenten er niet voor kunnen inzetten. Wel is de samenwerking met het Jeugd-cultuurfonds erg positief. Door de inzet van dat fonds kunnen veel jongeren dansen bij de

dansstudio. De dansstudio vindt het jammer dat de gemeente niet méér doet aan dansactiviteiten. De dansstudio programmeert bijna ieder jaar een voorstelling in Theater de Maaspoort, waarmee de samenwerking goed is.

Concurrentieslag dansscholen

Tussen dansscholen onderling is er veel concurrentie. Er is geen samenwerking, maar door het grote aantal aanmeldingen verwijst de dansstudio wel kinderen en jongeren door naar andere dansscholen en naar het Kunstencentrum. Sinds kort werkt de dansstudio samen met het Kunstencentrum Venlo en biedt ze ook Urban Dance lessen aan in Tegelen.

Tijdens het Amateur Dansfestival is er wel samenwerking, maar dan gaat het over dansscholen uit heel Limburg. Die samenwerking en het leren van elkaar is heel motiverend. Helaas zijn de onderlinge verhoudingen in Venlo niet zo vriendelijk tussen dansscholen, constateert onze gesprekspartner. De dansstudio begrijpt dat wel, want 'iedereen strijdt voor zijn eigen hachje', maar betreurt het ook omdat iedere dansschool weer sterk is in andere dansstijlen en je door samenwerking veel dingen beter zou kunnen organiseren. Ook sportscholen en jongerencentra die danslessen aanbieden doen mee in die concurrentieslag. Alleen een onafhankelijk persoon zou iets kunnen doen om die concurrentie te verminderen en om te buigen naar meer samenwerking.

Positieve geluiden

Een van de muziekverenigingen werkt goed samen met het Kunstencentrum, met name via het project 'Blaasmuziek is cool' op basisscholen. Ook heeft de muziekvereniging haar medewerking verleend aan de WAK. Er is daarnaast incidenteel samenwerking met andere muziekverenigingen, bijvoorbeeld voor het 'uitlenen' van muzikanten tijdens straatoptredens. Ook hebben de voorzitters van de vier stadsmuziekverenigingen een paar keer per jaar overleg met elkaar. De kunstenaar-docent is positief over hoe instellingen samenwerken in Venlo. Volgens haar staan ze er open voor en beseffen ze dat ze elkaar nodig hebben. Haar ervaringen met Museum Bommel van Dam en het Kunstencentrum zijn positief als het om samenwerking gaat.

De muzikante-schilderes amateurkunstenaar participeerde in een netwerk van vrijwilligers die kunst en cultuur naar verschillende doelgroepen bracht. Zoals scholen, mensen met een beperking, zorgcentra. Het is de vraag of deze organisatie kan blijven bestaan, omdat ondanks de vrijwillige inzet er voor sommige activiteiten wel wat geld nodig is en dat is steeds moeilijker te vinden. We hebben het dan over activiteiten als 'een vertelfestival', 'winterconcerten' of een expositie van amateurkunstenaars. Daarnaast is ze lid van een Kunstkring, waarin mensen samen schilderen of beeldhouwen. Individuele amateurkunstbeoefenaars zoeken elkaar dus op.

Gemeentelijk cultuurbeleid

Verschuiving naar de wijken

De gemeente investeert in een aantal basisvoorzieningen (zie onder culturele voorzieningen). Ze wil het cultuurbeleid verbinden met maatschappelijke, economische en ruimtelijke ontwikkelingen. Thema's die centraal staan zijn: cultuur in de wijk, talentontwikkeling van jonge inwoners en het versterken van amateurkunst en volkscultuur.

Het Kunstencentrum Venlo is vooral trekker voor 'kunst in de wijken', 'kunst op school' en heeft ook een rol bij 'talentontwikkeling'. Kunstencentrum en Bibliotheek verleggen hun activi-

teiten steeds meer naar de wijk, in plaats vanuit een centrale locatie te werken. Hierdoor wordt samenwerking met partners in de wijk gestimuleerd.

Verder ondersteunt de gemeente met subsidie middelgrote organisaties als Keramiekcentrum de Tiendschuur, Omroep Venlo, theater de Garage en Filmtheater de Nieuw Scene. Behalve deze 4 ondersteunt de gemeente nog 8 andere culturele organisaties.

Bezuinigingen worden merkbaar

Amateurkunst en volkscultuur worden ondersteund met subsidies. Die worden met ingang van 2014 verlaagd met 10%. Toch blijft er een behoorlijk budget voor amateurkunst, waarbij vooral gekeken zal gaan worden naar het aantal jeugdleden bij een vereniging. De gemeente wil meer bijdragen naarmate er meer jonge leden zijn. Ook is er een actief Jeugdcultuurfonds in Venlo.

De kunstenaar-docent en de amateurkunstenaars krijgen van het gemeentelijk cultuurbeleid vooral mee dat er sprake is van flinke bezuinigingen. Ook het Kunstencentrum constateert dat de mensen nu pas echt gaan merken wat de bezuinigingen inhouden. Er lijkt ook voorzichtig sprake van tegengeluiden vanuit de politiek.

Kleinere initiatieven en betaalbaarheid lessen onder druk

Museum Bommel van Dam en het Limburgs Museum gaan intensief samenwerken als gevolg van de bezuinigingen. De amateurkunstenaars zien het als een positief gevolg van de bezuinigingen dat organisaties noodgedwongen hun krachten gaan bundelen. Wel constateren allen dat er ook veel weg dreigt te vallen. De kunstenaar-docent geeft aan dat zij vroeger mensen uit allerlei bevolkingsgroepen in haar lessen had, maar dat het nu toch steeds meer 'the happy few' wordt. Ook de amateurkunstenaars constateren dat het aantal leerlingen bij muziekscholen terugloopt vanwege de hoge kosten, dat de lessen voor hun kinderen duurder zijn geworden en dat bepaalde activiteiten geschrapt worden.

Volgens de kunstenaar-docent sneuvelen vooral de kleinere initiatieven. Alles moet 'een publiekstrekker' zijn; als het maar groot en veel is, is er nog wel geld voor. Dit gaat volgens haar echter wel ten koste van de kwaliteit en de individuele beleving van leerlingen en leerkrachten.

Laagdrempelige accommodaties nodig

De gemeente geeft aan dat zij de culturele infrastructuur wil versterken door het oplossen van accommodatieproblemen en door de samenwerking en netwerkvorming in het culturele veld te vergroten. Wat betreft de accommodaties is er de nieuwbouw van een poppodium en de herontwikkeling van het podiumkwartier, het museumkwartier en kloosterdorp Steyl. Ook ligt er een plan om in 2014 een broedplaats annex bedrijfsverzamelgebouw te openen voor cultureel ondernemers in de St. Jacobskapel. Deze herontwikkeling is wel vertraagd in verband met bezuinigingen.

Amateurkunstinstellingen noemen niet zo zeer de verouderde accommodaties als wel de hoge kosten van locaties. Het kan allemaal wel wat laagdrempeliger.

De woningcorporatie vindt het lastige van het gemeentelijk cultuurbeleid dat er enerzijds subsidies worden afgebouwd maar anderzijds door de gemeente veel geld gaat naar een podium als de Maaspoort. Dit is ten opzichte van andere podia, die geen beroep (kunnen) doen op subsidies wel scheef. Ook zet het amateurkunstverenigingen onder druk, zoals het amateurtoneel bij de Garage.

De reden voor de woningcorporatie om te investeren in Domani was dat een cultureel podium zou bijdragen aan de ontwikkeling van het kloosterkwartier. In de missie van Woonwenz staat dat zij wil bijdragen aan de culturele diversiteit en de vitaliteit van de stad, door middel van culturele injecties. De woningcorporatie trekt zich langzamerhand terug uit Domani. Er is een stichting opgericht 'Stichting Promotie Cultuurpodium Domani' die de culturele programmering voor haar rekening neemt.

Ontwikkelingen

Gefaseerde bezuinigingen

Het budget voor grotere basisvoorzieningen neemt met 10% af tussen 2013 en 2016 en het budget voor middelgrote organisaties loopt iets terug. Het budget voor amateurkunst wordt verminderd met 10% en van de eenmalige activiteiten vallen de subsidies voor cultuurparticipatie weg. Wel blijven eenmalige subsidies cultuur mogelijk en blijft er een bijdrage voor het Jeugdcultuurfonds overeind. Ook krijgt de gemeente Venlo landelijke gelden vanuit de regeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit', waarmee cultuureducatie in het onderwijs versterkt wordt en waar mogelijk ook de verbinding gezocht wordt met amateurkunst.

Kansen in de wijken en op scholen

Subsidies lopen terug vanwege noodzakelijke bezuinigingen. De functie van cultuurcoach, in dienst van de gemeente, wordt opgeheven. Het aantal locaties waar je als amateur kunst kunt beoefenen vermindert. De nadruk ligt – volgens het gemeentelijk beleid – meer op de wijken. De Huizen van de Wijk, buurtcentra, krijgen ook een cultuurfunctie. Trajecten als 'kunst op school' en 'kunst in de wijken' bieden kansen. Er zijn extra gelden vanuit de landelijke regeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit' en Venlo zet daar groot op in om cultuur op school te brengen en in de wijken. Ook de Week van de Amateurkunst draagt bij aan een grotere uitstraling van de amateurkunst en stimuleert samenwerking.

Groot ten koste van klein

Volgens de dansstudio is er veel te doen in Venlo op het gebied van kunst en cultuur. Ook anderen constateren dat er zeker qua evenementen, festivals en grote beeldbepalende projecten steeds meer is.

Les volgen in jouw vorm van amateurkunstbeoefening wordt echter steeds duurder. Het mag allemaal wat laagdrempeliger en aantrekkelijker, zegt de dansstudio, door bijvoorbeeld via workshops kinderen kennis te laten maken met kunst. Ook de aanvragen via het Kunstencentrum voor cursussen op scholen is teruggelopen in de afgelopen twee jaar. Scholen noemen hier ook financiën en tijdgebrek als reden. Had de dansschool vroeger wel 2x per maand een workshop op scholen, nu misschien 2x per jaar.

Ook amateurkunstverenigingen merken dat het lastiger is subsidie te krijgen voor optredens of andere activiteiten. Er moet creatiever naar een oplossing worden gezocht. Er zijn pogingen om krachten te bundelen om deze situatie het hoofd te bieden. Dat komt echter niet overal even goed van de grond.

4 Conclusies en slotbeschouwing

4.1 Conclusies

Hoe is het gesteld met de mogelijkheden en voorzieningen voor kunstbeoefening op lokaal niveau? Aan de hand van de antwoorden op vragen van individuele kunstbeoefenaars en op basis van indrukken uit de casestudies proberen we deze vraag te beantwoorden. We bekijken dit vanuit twee invalshoeken, vanuit de (georganiseerde en ongeorganiseerde) beoefenaars en daarnaast vanuit het lokale perspectief van gemeente, verenigingen en cultuur-aanbieders.

Vanuit de (georganiseerde en ongeorganiseerde) beoefenaars

In hoofdstuk 3 hebben we kunnen lezen dat kunstbeoefenaars met elkaar een buitengewoon gemêleerd gezelschap vormen. De onderlinge verschillen in leeftijden, disciplines, motieven, intensiteit, ambities en nog een aantal aspecten leiden tot een grote variëteit aan beoefenaars en hun uitingsvormen. Wat ze met zijn allen gemeen hebben is dat ze aan kunstzinnige activiteiten doen, kortstondig of gedurende langere tijd. Dat – het *doen* – is hun primaire activiteit, op grond waarvan we hen verder zijn gaan bestuderen. Als onderdeel van of voortvloeiend uit hun kunstbeoefening doet 65 % van de kunstbeoefenaars iets om er beter in te worden en om iets te leren. Dat – het *leren* – kunnen we beschouwen als de tweede activiteit. Als derde activiteit richt een deel van de kunstbeoefenaars zich op het presenteren, laten zien en horen van de resultaten van hun kunstbeoefening, We bundelen dat onder het containerbegrip *tonen*. Van alle kunstbeoefenaars treedt 36 % op enig moment naar buiten. *Doen, leren en tonen* zijn de gedragingen van kunstbeoefenaars waar we in het onderzoek nader op ingegaan zijn.

Voorts hebben we in dit rapport aandacht geschonken aan de behoefte aan en het gebruik van voorzieningen in de breedste zin van het woord. We hebben als voorzieningen aangemerkt

- a gereedschappen en apparatuur
- b werk- en oefenruimte
- c deskundige begeleiding en lessen
- d podia en expositieruimtes

Schematisch zijn de genoemde clusters van voorzieningen te combineren met een of meer van de genoemde gedragingen, zoals hieronder weergegeven.

	doen	leren	tonen
Gereedschappen en apparatuur	A		
Werk- en oefenruimte	B	C	
Deskundige begeleiding en lessen		D	
Podia en expositieruimtes			E

De meest relevante combinaties, aangeduid met A t/m E zullen we nader bekijken.

A. Gereedschappen en apparatuur om kunst te beoefenen

Twee derde van de kunstbeoefenaars heeft aangegeven voor hun activiteiten gereedschappen of apparatuur te gebruiken. Dat impliceert dat een derde geen gereedschap of apparatuur zegt nodig te hebben. Van zangers en schrijvers kun je je dat voorstellen, hoewel een deel van de

respondenten papier of pen als gereedschap aangaf. Klaarblijkelijk zijn er ook andere beoefenaars die van mening zijn dat ze het zonder gereedschap of apparatuur kunnen stellen, of mogelijk zelfs bepaalde zaken niet onder die noemer scharen.

Voor zover beoefenaars aangeven gebruik te maken van gereedschap of apparatuur beschikken ze in meerderheid zelf over de benodigde voorzieningen. Per saldo heeft maar 18 % van de beoefenaars (gedeeltelijk) apparatuur nodig waarover ze niet zelf beschikken. En die beoefenaars vinden dan in 80 % van de gevallen de benodigde spullen in hun eigen gemeente. Er zijn geen redenen om te veronderstellen dat beoefenaars op dit punt tegen problemen aanlopen.

B. Werk- en oefenruimte voor kunstbeoefening

Veel kunstbeoefenaars hebben de beschikking over werk- en oefenruimte in hun eigen huis. In dit opzicht zijn er grote verschillen tussen de disciplines. Met name dansers en theaterbeoefenaars gaan (lees: moeten) voor hun kunstactiviteiten de deur uit. Als men buiten de deur ruimte nodig heeft, regelt men dat vooral via de vereniging of groep waarvan men deel uitmaakt. Uiteindelijk maakt 40% van de beoefenaars gebruik van een externe ruimte om te oefenen of te repeteren. Wanneer beoefenaars gebruik maken van voorzieningen, waarover ze niet zelf beschikken, vinden ze die in verreweg de meeste gevallen (80 %) in hun eigen gemeente. Ook uit de cases komt naar voren dat beoefenaars veelal in hun eigen gemeente de voorzieningen vinden die ze nodig hebben. En gezien het feit dat zelfs in kleinere gemeenten als Nuenen de basisvoorzieningen aanwezig zijn, is dat doorgaans ook een reële optie. Dat beoefenaars, kennelijk ook in kleinere gemeenten, op voorzieningengebied iets van hun gading vinden, wordt nog eens benadrukt door het gegeven dat amateurkunstenaars in het hele land tevreden zijn over de bereikbaarheid van de door hen gebruikte voorzieningen én dat bovendien 91 % van hen van mening is dat er in hun omgeving voldoende voorzieningen zijn. Er zijn in de marge signalen dat amateurclubs en -beoefenaars soms genoeg nemen met wat er te vinden is, of wellicht wat betaalbaar is. Uit ons onderzoek is niet gebleken dat dit tot tot op heden tot onacceptabele situaties leidt.

In de afgelopen paar jaar heeft maar een klein percentage (3 à 4 %) van de beoefenaars ervaren dat door hen gebruikte voorzieningen (buiten de deur) wegvielen.

C. Werk- en oefenruimte om te leren en te oefenen

Uit de casestudies valt wellicht ten overvloede te concluderen dat in een kleinere gemeenschap werk- en oefenruimtes beperkt aanwezig zijn. Elke instelling en organisatie zal zich zo moeten opstellen naar klanten en afnemers dat er voldoende van hen overblijven om het hoofd boven water te houden. Op die manier heerst er een dynamisch evenwicht.

Daartegenover is het prettige van een grote gemeente als Venlo dat er (ondanks opmerkingen dat men het onvoldoende vindt voor een gemeente van een dergelijke omvang) een breed pakket aan basisvoorzieningen is waar amateurkunstenaars les kunnen volgen en hun kunstvorm kunnen beoefenen: zowel via het kunstencentrum, podia, particuliere aanbieders als via verenigingen (vooral muziekverenigingen en koren).

In gevallen waar, zoals in Alphen aan den Rijn het podium voor popoptredens wegvalt, ontstaan, op basis van een gevoelde of geconstateerde behoefte, nieuwe initiatieven om in de leemte te voorzien.

In ruim 90 % van de gevallen melden beoefenaars dat er voldoende voorzieningen in hun omgeving zijn. Toch zijn er ook signalen dat men genoeg neemt met wat er voorhanden is en zich aanpast aan de (plaatselijke) mogelijkheden.

D. Begeleiding en lessen voor leren en repeteren

Van de beoefenaars, die er naar eigen zeggen iets aan doen om te leren, beter te worden, oefent 45 % zonder geleid of begeleid te worden. Men oefent voor zichzelf, maakt gebruik van tv, dvd, boek of voorbeelden van internet. 55 % studeert of repeteert onder deskundige begeleiding. Beoefenaars leren door te repeteren onder leiding van een regisseur, choreograaf of dirigent of hebben les bij een docent en/of kunstenaar.

Beoefenaars die gebruik maken van deskundige begeleiding kunnen daar in ongeveer 70 % van de gevallen aan komen via de groep waarin ze zitten of de vereniging waarvan ze deel uitmaken. Dat sluit overigens niet uit dat via dat collectief men diensten afneemt van een centrum voor de kunsten of muziekschool.

Beoefenaars die gebruik maken van lessen en begeleiding kunnen voor 75 % terecht in hun eigen gemeente.

Over de locatie, het niveau, de organisatie, de docent en de prijs van lessen, workshops, repetities, cursussen zijn beoefenaars goed te spreken.

In de casestudies zijn de voorzieningen op gebied van lessen en repeteren maar weinig aan de orde gekomen. Er is kennelijk geen sprake van heel opmerkelijke situaties en/of ontwikkelingen. Vermindering van subsidie heeft op enkele plekken geleid tot verhoging van cursusgeld, maar aanbieders melden dat ze er goed voor waken niet een kritische grens te overschrijden. In één gemeente zien aanbieders en ook afnemers dat er een dreiging is dat straks alleen de happy few nog les kan nemen en bepaalde activiteiten in het aanbod wegvallen.

E. Podia en expositieruimtes om iets te tonen

Bij het tonen en laten zien van resultaten van kunstbeoefening onderscheiden we de podiumkunsten (muziek, dans en theater) en de niet-podiumkunsten (beeldend, schrijven en media). Het wekt geen verbazing dat vooral beoefenaars van podiumkunsten gebruik maken van podia. Ze vinden die podia vooral in zalencentra, buurthuizen, kerken en vergelijkbare ruimtes, maar tevens in theater-, dans- of concertzalen. Uit de casestudies komt het beeld naar voren dat het niet altijd simpel is om geschikte en vooral betaalbare podia te vinden. De concert- en theaterzalen zijn voor amateurbegrippen veelal aan de (te) dure kant. Dat is de reden dat verenigingen en clubs soms hun ambities naar beneden bijstellen en uitwijken naar minder prestigieuze en goedkopere accommodaties met mogelijk minder uitstraling en dikwijls ook beperkte horecavoorzieningen. Daar springen andere aanbieders van ruimte en podia op in. Kerken zijn al lange tijd een goede voorziening voor amateurmusici (en trouwens ook voor professionals). Ook welzijnsorganisaties gaan zich meer richten op het bieden van faciliteiten voor onder meer kunstbeoefenaars.

Van alle voorzieningen zijn podia en expositieruimtes het minst voorhanden in de eigen gemeente. In 32 % van de gevallen moet men er voor naar een andere gemeente. Het is niet bekend of mensen daarover klagen of hinder van ondervinden.

Conclusie vanuit beoefenaars:

Afgaande op de oordelen van georganiseerde en ongeorganiseerde kunstbeoefenaars kunnen we constateren dat er over de hele linie voldoende werk-, begeleidings-, les- en 'toon'-voorzieningen zijn, waar mensen goed terecht kunnen en gemakkelijk kunnen komen en waar ze ook tevreden over zijn. Dat neemt niet weg dat er in de marge enige vrees doorklinkt voor te verwachten bezuinigingen, wegvallen van activiteiten en verhoging van de prijzen.

Vanuit het lokale perspectief

Verskil in voorzieningen hangt samen met grootte van gemeente

De grootte van de gemeente is, niet zo verwonderlijk, mede bepalend voor het aantal voorzieningen en de lokale dynamiek. Zo zijn in een kleine gemeente zoals Nuenen de voorzieningen beperkt. Accommodaties, verenigingen en instellingen zijn een beetje tot elkaar veroordeeld. Omdat van veel voorzieningen en instellingen er maar één is, ontbreekt concurrentie. Daar waar meer concurrentie is, zoals in Venlo, is daarentegen samenwerking soms weer een knelpunt. Zelfs in een kleine gemeente als Nuenen, die op steenworp afstand ligt van twee grote gemeenten, waar zich vrijwel alle voorzieningen bevinden, hecht men eraan om alle basisvoorzieningen qua accommodaties en lesmogelijkheden ter plekke te hebben en te behouden. Het terugdraaien van een aanvankelijke bezuiniging geeft ook aan dat er kennelijk een zekere ondergrens van de voorzieningen bestaat.

Samenwerking

In een aantal gevallen zien we samenwerking van (commercieel werkende) culturele instellingen en accommodaties met amateurverenigingen of -initiatieven. Klaarblijkelijk is er voor beide partijen winst te behalen. Des te verbazingwekkender dat dit zich toch in een minderheid van de situaties voordoet.

Wel zijn er tekenen dat door verminderde subsidies en een terugtrekken van de gemeente er een groeiende noodzaak is om zakelijk te opereren. Ettelijke verenigingen lopen dan tegen de grenzen aan van wat ze kunnen of mogelijk ook willen. In kringen van amateurverenigingen heerst nogal eens het besef, zo valt te beluisteren, dat het niet teveel mag kosten (zowel de vereniging als de uitgaven die men doet). Als door bezuinigingen meer druk op de financiën komt, kost het meer moeite om de samenwerking constructief te laten verlopen.

In Venlo zien we dat er met name tussen podia en professionele of particuliere aanbieders sprake is van concurrentie. Verschillende partijen, de gemeente maar ook betrokkenen, spreken de wens uit dat dit doorbroken wordt. Tot nu toe lijkt samenwerking buiten de culturele sector of met partijen van buiten de gemeente soms eenvoudiger. Hoewel mensen de meerwaarde zien van samenwerking of netwerkvorming (om organisatorische redenen of voor inhoudelijke kennisdeling) komt dit niet van de grond.

Ook in Nuenen zien we dat samenwerking sporadisch lukt en dan nog vooral in het kader van een gezamenlijk project. Daarbij wordt gevreesd voor de gezamenlijkheid als de betaalde kracht die er nu is, in volgende jaren wegvalt.

Terugtrekkende overheid

Er zijn tekenen dat door verminderde subsidies en een terugtrekken van de gemeente er een groeiende noodzaak is om zakelijk te opereren. Er wordt steeds meer een beroep gedaan op het verwerven van eigen inkomsten, op het commercieel denken en handelen. Ettelijke verenigingen lopen dan tegen de grenzen aan van wat ze kunnen of mogelijk ook willen. In kringen van amateurverenigingen heerst nogal eens het besef, zo valt te beluisteren, dat het niet teveel mag kosten, zowel de vereniging als de uitgaven die men doet. Soms gaat er zoveel energie zitten in het in stand houden van de basisactiviteiten van een vereniging dat andere activiteiten – de extra's die de amateurkunst nu juist een beetje op de kaart zetten - sneuvelen.

Reactie op bezuinigingen

Gaandeweg komt er meer druk op de ketel bij de instellingen en initiatiefnemers van ruimte en lessen. Door verminderde subsidies en soms ook hogere kosten ten gevolge van bijvoorbeeld strengere regelgeving zijn aanbieders genoodzaakt hun prijzen te verhogen. Dat leidt dan tot commentaar van de amateur-gebruikers. Binnen het beperkte onderzoek van de cases zijn geen voorbeelden naar boven gekomen van amateurverenigingen of –initiatieven, die door kostenstijging vaste voorzieningen hebben moeten prijsgeven. Er is wel een beweging gesignaleerd dat culturele podia in toenemende mate optredens programmeren van professionals, omdat die beter dan amateurs in staat zijn om de hogere tarieven te betalen (of daarop meer zijn ingesteld). Toch hechten veel voorzieningen er aan om letterlijk een plekje warm te houden voor amateurs, mogelijk ook vanwege het sociaal belang ervan.

In sommige disciplines, met name bij de dans is men meer gewend aan een commerciële aanpak. Daar is dan ook nadrukkelijk sprake van concurrerende aanbieders.

Brede cultuurparticipatie onder druk

Hoewel teruglopende subsidies ook aanleiding zijn tot creatieve constructies en oplossingen, kunnen betaalbare en bereikbare vormen van cultuurparticipatie – voor alle bevolkingsgroepen en alle leeftijden - onder druk komen te staan. Er zijn in de gemeenten van de casestudies al meerdere betrokkenen geweest die hierover bezorgde opmerkingen hebben gemaakt. Ieder ziet dat de lessen bij kunstencentra duurder worden.

Om bereikbaarheid van amateurkunst te behouden zal er in Venlo bijvoorbeeld veel afhangen van de 'Huizen van de Wijk' en hoe die gaan functioneren voor cultuur. Er ligt een kans om cultuur laagdrempelig en toegankelijk te maken. Ook hiervoor is een goede samenwerking tussen diverse partijen noodzakelijk.

Samenwerking en innovatie

In alle gemeenten lijkt samenwerking wel gestimuleerd te worden door de dreigende bezuinigingen (noodgedwongen) en in sommige gemeenten ook door de organisatie van een Week van de Amateurkunst (positieve stimulans). Daar waar verenigingen of cultureel ondernemers de handen ineen slaan is veelal sprake van groot enthousiasme en tevredenheid. In meerdere gevallen zien we samenwerking van (commercieel werkende) culturele instellingen/accommodaties met amateurverenigingen. Cultureel ondernemers zoeken ook steeds meer de samenwerking buiten de eigen sector, met onderwijs, zorg en welzijn. Tevens denkt men na over het lesaanbod en hoe dit beter aan kan sluiten op de vraag. Gesubsidieerde instellingen worden aangemoedigd de particuliere ondernemers – die er al ervaring mee hebben - hierin na te volgen, aangezien subsidies teruglopen.

Accommodaties geschikt voor amateurs?

Ondanks dat door bezuinigingen nieuwe ontwikkelingen wat vertraagd worden, wordt er ook geïnvesteerd in accommodaties. Meerdere gemeenten zetten voor de culturele sector middelen in voor nieuwbouw, renovaties en onderhoud. Dit maakt onder meer Venlo en ook Alphen klaar voor de culturele toekomst. Hierbij lijkt vooral de uitstraling van een stad centraal te staan en wordt gekozen voor grotere gebouwen en initiatieven.

Tegelijkertijd komen andere accommodaties in zicht voor cultuur: scholen spelen een steeds grotere rol, maar ook sportcentra, kerken en wijkcentra bieden plaats aan de amateurkunst. Voor amateurkunstorganisaties en –initiatieven is de betaalbaarheid en toegankelijkheid van wezenlijk belang. Er is behoefte aan accommodaties van verschillende grootte en in verschil-

lende prijsklassen, voor verschillende doelgroepen. Het aanbod kan niet gedifferentieerd genoeg zijn om goed te kunnen aansluiten op de vraag.

Sociale functie amateurkunst

Gemeenten zien amateurkunstenaars steeds meer als waardevol voor het sociale domein, waarbij verbinding tussen mensen en inzet voor de maatschappij centraal staat. Dit sluit goed aan bij de transitie van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij, waartoe het kabinet de aanzet heeft gegeven.

Conclusie vanuit lokaal perspectief:

Ondanks (dreigende) bezuinigingen laten gemeenten amateurkunst niet vallen en is er blijvende zorg voor voorzieningen. Wel is er een tendens taken over te hevelen naar zakelijke exploitanten. Dit leidt mogelijk tot een zakelijker omgang met amateurkunstverenigingen en –initiatieven. Naast culturele instellingen gaan welzijns- en wijk-instellingen een rol spelen ten behoeve van kunstbeoefening. Nieuwe initiatieven en investeringen vanuit andere sectoren kunnen zorgen voor nieuwe perspectieven en mogelijkheden.

4.2 Slotbeschouwing

Inzicht in het gebruik van voorzieningen voor amateurkunst was de reden voor een nieuwe opzet van de Monitor Amateurkunst. Ten aanzien van de beschikbaarheid van voorzieningen kunnen we vaststellen dat kunstbeoefenaars in grote lijnen vooral positief oordelen. Bij deze conclusies is het goed om in acht te nemen dat de enquête is afgenomen bij een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. Juist als het gaat om voorzieningen, kan het voorkomen dat er lokaal gaten vallen die bij een landelijke meting niet naar voren komen. Om die reden zijn aanvullend casestudies verricht, die vanuit een ander perspectief de voorzieningen op lokaal niveau in kaart brengen en inzicht kunnen verschaffen in de lokale situatie en problematiek.

Sinds 2008 hebben we in ons land te maken met een crisis. Desgevraagd heeft slechts 3 % van de beoefenaars gesignaleerd dat in 2011 voorzieningen wegvielen en 4 % dat in 2012 voorzieningen verdwenen. Het is goed mogelijk dat effecten van bezuinigingen de meeste culturele organisaties en instellingen pas zijn gaan treffen in een iets latere fase. In het afgelopen jaar zijn in veel gemeenten centra voor de kunsten slachtoffer van bezuinigingen geworden. Kunstconnectie, de brancheorganisatie van kunstencentra, verwacht dat deze neerwaartse lijn zich in 2013 nog zal voortzetten⁹. Ook op gebied van subsidies voor amateurkunst zijn meerdere gemeenten bezig (geweest) bezuinigingen door te voeren. Het is nog te vroeg om te kunnen vaststellen welke effecten deze ontwikkelingen hebben. Mogelijk zijn er alternatieven of worden deze ontwikkeld als reactie op wegvallende voorzieningen. In een vervolfase is dit nader onderzoek waard.

9 Nancy Ubert – zaterdag 1-6- 2013 Actueel: "Lessen in Muziek: de dood in de pot" ....Bij Kunstconnectie, de branchevereniging voor kunsteducatie en kunstbeoefening, hoor je noodklokken luiden. In 2013 bezuinigen gemeenten gemiddeld zo'n 20 procent op kunsteducatie. De ene na de andere muziekschool valt om."

De professionele kunst en cultuur heeft vooral vanaf 2013 te maken met bezuinigende overheden, slinkende middelen en instellingen, die afslanken of zelfs geheel worden opgeheven. Er is door het Rijk bezuinigd op subsidies, cultuurfondsen en programmakosten, oplopend tot 200 miljoen structureel in 2015. Er is 200 miljoen structureel bezuinigd op de publieke omroep, de themakanalen en het Muziekcentrum voor de Omroep. Dit heeft geleid of gaat leiden tot minder gezelschappen, instellingen, organisaties en projecten voor professionele kunstenaars. De WWIK (Wet Werk en Inkomen Kunstenaars) was al per januari 2012 afgeschaft.

Door al deze veranderingen zijn er meer professionele kunstenaars op de arbeidsmarkt gekomen en zijn er ook nieuwe initiatieven ontplooid. Hoe de ontwikkelingen op dit vlak verder zullen gaan is interessant om te volgen. Hieruit vloeien vragen voort over de mogelijkheden voor lessen voor amateurkunstenaars, veranderingen in aanbod van initiatieven en projecten en het ontstaan van nieuwe voorzieningen.

De gemeenten zijn en blijven betrokken bij het voorzieningenniveau. Voor zover gemeenten zelf accommodaties beheren is er een tendens dat de exploitatie overgeheveld gaat worden naar zakelijke partijen buiten de directe sfeer van de gemeente. Wel zijn de bestudeerde gemeenten alle nog in belangrijke mate subsidiënt van de belangrijkste accommodaties, maar ook van de lesvoorzieningen, zoals de kunstencentra.

Een van de gevolgen van de krimpende middelen en de druk om zakelijker en efficiënter te opereren is dat ook aanbieders de blik (nog) meer naar buiten richten en zoeken naar natuurlijke partners. Behalve dat dit mogelijk leidt tot een minder kwetsbare exploitatie kan het ook inhoudelijk/artistisch voordelen opleveren. De gemeente Alphen heeft met zijn aanpak van het nieuwe Cultuurgebouw vanaf het begin de toekomstige partners met elkaar in contact gebracht. En ook overstijgende activiteiten als de Week van de Amateurkunst kunnen ervoor zorgen dat instellingen zinvol samenwerken, al is de samenwerking doorgaans voorbij als het evenement is afgelopen.

Zelfs in een kleine gemeente als Nuenen, die op steenworp afstand ligt van twee grote gemeenten, waar zich vrijwel alle voorzieningen bevinden, hecht men eraan om alle basis voorzieningen qua accommodaties en lesmogelijkheden ter plekke te hebben en te behouden. Het teruggedraaien van een aanvankelijk vastgestelde bezuiniging geeft ook aan dat er kennelijk een zekere ondergrens van de voorzieningen bestaat. Als in de komende jaren de tendens zich voortzet dat gemeenten met elkaar fuseren tot grotere eenheden, zoals we in 2014 zullen zien bij Alphen aan den Rijn, gaat op dit punt wellicht een verschuiving plaatsvinden. Gaat schaalvergroting van gemeenten dan leiden tot een uitgedund arsenaal aan voorzieningen? Of krijgen we juist concentraties van instellingen in Cultuurgebouwen zoals in Alphen gaat verrijzen?

Vrijwilligers spelen sinds jaar en dag een belangrijke rol binnen de amateurkunstwereld. Organisatorisch, bestuurlijk en inhoudelijk zijn zij voor veel projecten, verenigingen en gezelschappen onmisbaar. Uit de onderzochte gemeente kwamen signalen dat de inzet en betrokkenheid van vrijwilligers afneemt. Ook maakte men melding van het feit dat (bestuurlijke) vrijwilligers de verzakelijking waarmee hun vereniging of project meer en meer te maken heeft niet altijd adequaat kan vertalen naar de eigen organisatie. Hoe gaan vrijwilligers in de amateurwereld zich ontwikkelen in de komende tijd? Gaan de inmiddels (bijna) uitgewerkte babyboomers, die vaak nog actief en vitaal zijn een nieuwe impuls geven?

Gaan amateurkunstenaars, zoals verwacht door Van den Broek in zijn Toekomstverkenning kunstbeoefening¹⁰ in de komende jaren kiezen voor een andere vormgeving van hun kunstbeoefening? Kunnen we in de komende jaren iets van deze verandering waarnemen?

In ons onderzoek hebben we ons uitsluitend gericht op mensen die aan amateurkunst doen of dit ooit deden. Het is mogelijk dat zich onder de niet-beoefenaars mensen bevinden die zich aangetrokken voelen tot de amateurkunst, maar belemmeringen ervaren om daaraan te beginnen. Kunnen we het beeld van beoefenaars en voorzieningen aanvullen en mogelijk nuanceren door ook de kring van potentiële beoefenaars en serieuze belangstellenden mee te nemen?

10 Broek, A. van den, Toekomstverkenning kunstbeoefening, SCP, Den Haag, juni 2010

Bijlage 1 Verantwoording dataverzameling enquêtes

De informatie om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is verzameld met twee enquêtes:

- a In juni 2012 deed Kunstfactor (een van de voorlopers van LKCA) met de Monitor Amateurkunst (MAK) onderzoek naar kunstbeoefening in Nederland. De respondenten, die in juni 2012 aangaven dat ze aan kunstbeoefening deden hebben we in april 2013 opnieuw benaderd. Nu (onder meer) met de vragen of ze voor hun kunstbeoefening gebruik maakten van voorzieningen en zo ja, van welke voorzieningen. Op basis van hun antwoorden hebben we met goede kennis van zaken de vragen kunnen formuleren voor de onder b. vermelde enquête.
- b een internet-enquête onder ruim 5.000 in Nederland gevestigde personen van 6 jaar en ouder die wel of niet kunstzinnig actief (willen) zijn in hun vrije tijd.

De vragenlijsten zijn opgesteld door het LKCA, de dataverzameling werd uitgevoerd via digitale enquête door Bureau Veldkamp. De analyse en rapportage is verricht door het LKCA.

Kleine enquête (respondenten 2012)

Het doel hiervan is het voorbereiden van de grote enquête geweest, in het bijzonder om te weten te komen wat amateurkunstbeoefenaars onder 'voorzieningen' verstaan en welke voorzieningen zij desgevraagd in hun eigen woorden noemen. Die bevindingen zijn gebruikt voor de vragenlijst van de grote enquête.

De kleine enquête is gebaseerd op personen van 6 jaar en ouder, woonachtig in Nederland die in 2012 een of meer vormen van amateurkunst beoefenen. Via een aselecte steekproef (n=1.102) zijn respondenten uit het onderzoekspanel van bureau Veldkamp benaderd. Zij hadden toen bij bevraging in de tweede helft van juni 2012 te kennen gegeven dat ze 'de afgelopen twaalf maanden' een of meer vormen van amateurkunst beoefenden.

De respons (n=420) en steekproef zijn vervolgens standaard herwogen naar landelijke ideaalcijfers van de populatie (6 jaar en ouder in Nederland) voor wat betreft de belangrijkste achtergrondvariabelen, zoals sekse, leeftijd, Nielsen regio-indeling, grootte huishouden en opleiding. Ook heeft er een herweging plaatsgevonden op basis van de mate van internetgebruik. Hiervoor zijn ideaalcijfers van Stichting Internetreclame (STIR) gehanteerd. Niet-internetgebruikers zitten per definitie niet in de steekproef.

De vragenlijst gaat over voorzieningen die respondenten gebruikt hebben, zoals een ruimte, een docent of begeleider, een podium of andere voorzieningen.

Grote enquête (respondenten 2013)

Deze enquête is eveneens gebaseerd op de bevolking van Nederland van 6 jaar en ouder. Na een aselecte steekproef (n=6.957) uit het onderzoekspanel van bureau Veldkamp is vervolgens een respons (n=5.137) gekomen, waarvan 4.781 personen representatief waren na weglating van de extra 356 personen die voor een 'theater'-steekproef waren toegevoegd.

Afwijkingen in de netto steekproef zijn apart per leeftijdsgroep (6-11 jaar, 12-19 jaar, 20-34 jaar, 35-49 jaar, 50-64 jaar en 65+ jaar) via weging gecorrigeerd op basis van landelijke populatiecijfers. In de weging zijn de kenmerken geslacht, opleiding, gezinsgrootte en regio betrokken. Gedetailleerde verantwoording is opgenomen in de Bijlage.

De vragenlijst 2013 betreft kunstzinnige of creatieve activiteiten en/of lessen daarin in de vrije tijd en een paar vragen over andere vrijetijdsactiviteiten. Het gaat om iets waar de respondent zelf actief mee bezig is of les in neemt, om het te leren doen of er beter in te worden. Maar niet om concertbezoek, naar de film gaan of museumbezoek (zoals onder 1.1 al genoemd).

Kunstzinnige en creatieve activiteiten zijn bijvoorbeeld schilderen, tekenen, pottenbakken, sieraden maken, wandkleden maken, muziek maken, zingen in een koor, spelen in een orkest of een bandje, meedoen aan een dansgroep, een gedicht schrijven, raps maken, fan art op internet, kunstzinnige foto's of films maken, een gamedesign maken, et cetera.

Onderdelen van de vragenlijst zijn:

- Vrijtijdsbesteding en achtergrondkenmerken
- Vragen aan respondenten die nu (in de maand april 2013) in hun vrije tijd actief iets kunstzinnigs of creatiefs doen
- Vragen aan respondenten die de afgelopen 12 maanden in hun vrije tijd wel actief aan kunst/cultuur deden maar op het moment van de enquête niet.
- Vragen voor respondenten die de afgelopen 12 maanden niets kunstzinnigs/cultureels in hun vrije tijd deden.

Bijlage 2. Verantwoording dataverzameling casestudies

Bronnen en gesprekspartners casestudy Nuenen

<http://www.nuenen.nl/>

<http://www.ed.nl/ regio/nuenen/bezuinigingen-nuenen-teruggedraaid-1.3956963> (Eindhovens Dagblad).

B&W van Nuenen - kaderbrief d.d. 4 juni 2013 aan gemeenteraad van Nuenen

Digitale gemeentegids Nuenen

Gemeenteraad Nuenen – Verkort coalitieakkoord 2013-2014 (Nuenen, 8 april 2013)

Annette Stevens, bibliotheek Dommeldal, afdeling Nuenen

Henri Molenaar, directeur van theater en evenementencentrum Het Klooster

Karin van Dijk, coördinator muziek van muziekschool Kunstkwartier Nuenen

Marie-José van der Sandt – algemeen coördinator Kunstencentrum CAN, tevens WAK-coördinator en voorzitter Platform Amateurkunst Nuenen

Marije van Erp – secretaris seniorenkoor De Vrolijke Samenzang

Pauline Jansen – Projectleider villagemarketing bij de gemeente Nuenen, bestuurslid en productieleider bij toneelvereniging de Lindespelers

Bronnen en gesprekspartners casestudy Alphen aan den Rijn

www.alphenaandenrijn.nl

www.theatercastellum.nl

www.park-villa.nl/parktheater

www.muziekschoolalphen.nl

www.participe.nu/

www.toneelgroepspot.nl

www.stichtingdemuziekfabriek.nl

www.stichtingpa.nl

Kunst en cultuur in Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude – resultaten online onderzoek, I&O research, 19 maart 2012.

Liesbeth Zuidema – gemeente Alphen

Participe – Astrid Juffermans (ruimteverhuur)

Piet Brummer – directeur streekmuziekschool Alphen aan den Rijn

Hen van Dijk, muzikant en fotograaf.

Castellum – Ruud Moojen, hoofd techniek

Peter van Kruistum, muzikant, koorzanger

Nancy Ubert - Artistiek leider Stichting Productiehuis Alphen aan den Rijn

Sylvia Brunott – amateurtoneelspeelster, speelt af en toe toneel.

Ellis Buis – muzikant, bestuurslid Arti en cultureel producent (Muziekfabriek)

Lodewijk de Kruyff – amateurmuzikant

Reinder Koornstra – blogs o.m. van 29-01-2013 en 05-07-2013

Bronnen en gesprekspartners casestudy Venlo

Schriftelijke bronnen

<http://www.venlo.nl> ; <http://www.venloincijfers.nl> ; <http://www.venloverwelkomt.nl>

<http://www.JeugdCultuurfonds.nl/282/venlo/>

<http://www.kunstencentrumvenlo.nl/>

<http://www.obvenlo.nl/>

<http://maaspoort.nl/>

<http://www.raodhoesblierick.nl/>

<http://www.perron55.nl/>

<http://www.limburgsmuseum.nl/>

<http://www.vanbommelvandam.nl/>

Kansen voor Cultuur! Cultuurbeleid gemeente Venlo 2011-2015

Uitvoeringsprogramma Kansen voor Cultuur 2013-2016, gemeente Venlo april 2013

Stadspeiling Venlo 2010

UIT in regio Venlo. Digipanel onderzoek. O&S december 2011

Beelden van Q4. Uitkomsten van online onderzoek onder inwoners van de gemeente Venlo. Januari 2011.

Event Center Venlo versterkt de stad op historische grond. 1 maart 2013.

Krantenartikelen uit Dagblad de Limburger

Juryrapport Week van de Amateurkunst

Gesprekspartners

Kunstencentrum Venlo (manager kunsteducatie / Nicolle van Lith)

Urban Dance Studio (Aletta Smit)

Gemeente afdeling cultuur, wethouder, kunsteducatie instelling (Jan & Ko), seniorenkoor en instelling voor dagbesteding (indirect – gespreksverslag van collega over WAK)

Muziekvereniging (MV Valuas / Leonie Smedts)

Woningcorporatie betrokken bij cultureel podium (Woonwenz – Domani / Hans van Rooij)

Beeldend kunstenaar die als docent werkt met amateurs (Monique Romeijn)

Amateurkunstenaars (zangeres in gospelkoor; muzikante bij Tegels Symphonie Orkest, tevens amateurschilder).

Colofon

Ruimte voor amateurkunst. Voorzieningen voor kunstbeoefening 2013 is een uitgave van het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst.

Projectteam LKCA

Amalia Deekman (senior onderzoek)

Claudia Marinelli (projectmedewerkers onderzoek)

Hans Heimans (projectleider)

Heidi Heinonen (projectassistent)

Lotte Volz (projectmedewerkers onderzoek)

Teunis IJdens (hoofd afdeling O&M en senior onderzoek) fungeerde als adviseur.

Uitvoering enquêtes

Bureau Veldkamp (Ingmar Doeven, Bart Koenen)

Advies uitwerking data

IVA Onderwijs (Hans Mariën)

Begeleidingscommissie.

Daniëlle Cozijnsen tot april 2013, daarna Erika Happe, ministerie van OCW,

Andries van den Broek, SCP

Lydia Jongmans, VNG

oktober 2013

Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA)

Kromme Nieuwegracht 66

Postbus 452

3500 AL Utrecht

030-7115100

info@lkca.nl

www.lkca.nl